

**НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

***Извештај за банкарската сувервизија и
банкарскиот систем на Република Македонија
во 2003 година***

Скопје, април 2004

СОДРЖИНА

	Стр.
I. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2003 ГОДИНА	3
1.1. Унапредување на регулативната рамка	3
1.1.1. Регулација на соработката на Народна банка на Република Македонија со домашните супервизорски органи	3
1.1.2. Унапредување на регулативата за лиценцирање на банкиите	4
1.1.3. Унапредување на методологијата за дефинирање на капиталот на банкиите	5
1.1.4. Воспоставување основи за спроведување на консолидирана супервизија	5
1.1.5. Управување со ликвидносен ризик;	6
1.1.6. Воспоставување стандарди за сигурност на информативниот систем	7
1.1.7. Супервизорски стандарди за регулирање на доспираниите, а ненајлачени побарувања на банкиите	7
1.1.8. Регулација за правените лимити за дозволена кредитна изложеност на банкиите	8
1.1.9. Кредитирање во девизи на резидентите	8
1.2. Активност на банкарската супервизија	8
1.2.1. Функција на лиценцирање	9
1.2.2. Теренска и вонтеренска супервизија на работењето на банкиите и штедилниците	11
1.2.3. Преземени корективни мерки спрема банкиите и штедилниците	14
1.3. Програма за оценка на финансискиот сектор (FSAP - Financial Sector Assessment Program)	16
II. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2003 ГОДИНА	20
2.1. Структура на банкарскиот систем	20
2.1.1. Број на банки и штедилници	20
2.1.2. Концентрации и пазарно учество	21
2.1.3. Социјална структура	26
2.1.4. Банкарска мрежа и број на вработени	27
2.2. Активност на банкиите	27
2.2.1. Активности на банкиите	28
2.2.2. Обврски и социјални средства	33
2.2.3. Вонбилансни активности на банкиите	35
2.3. Ризици во банкарското работење	36
2.3.1. Кредитен ризик	36
2.3.2. Ризик на земјата	39
2.3.3. Ликвидносен ризик	40
2.3.4. Профитабилност	47

<i>2.3.5. Адекватност на капиталот / Ризик од несолвентност</i>	53
<i>АНЕКСИ</i>	59
<i>Актива</i>	60
<i>Пасива</i>	61
<i>Биланс на усѐх</i>	62
<i>Преглед на одредени показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банките</i>	63
<i>Договорна рочна структура на активата и пасивата</i>	64
<i>Очекувана рочна структура на активата и пасивата</i>	65
<i>Гарантен капитал на банките</i>	66
<i>Законска регулатива од областа на банкарската супервизија</i>	67
<i>Преглед на банки и штедилници на 31.12.2003 година</i>	69
<i>Преглед на банки по групи на банки</i>	72

I. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО 2003 ГОДИНА

1.1. Унапредување на регулативната рамка

Во текот на 2003 година се извршени значајни измени и дополнувања на постојната законска рамка со која се регулира работењето на банкарскиот систем и извршувањето на банкарската супервизија од страна на Народната банка, како овластен супервизорски орган за лиценцирањето и работењето на банките и штедилниците во Република Македонија. Активностите на Народната банка во овој домен, главно, беа одбележани со имплементација на препораките на FSAP¹ мисијата, како и со натамошно усогласување со Базелските стандарди и принципи за ефикасна банкарска супервизија и имплементација на Европските директиви од областа на банкарството. Во таа насока, позначајни унапредувања беа остварени во следните сегменти:

- Регулирање на соработката на Народна банка на Република Македонија со домашните супервизорски органи;
- Унапредување на регулативата за лиценцирање на банките;
- Унапредување на методологијата за дефинирање на капиталот на банките;
- Воспоставување основи за спроведување на консолидирана супервизија;
- Управување со ликвидносниот ризик;
- Воспоставување стандарди за сигурност на информативниот систем;
- Супервизорски стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките;
- Регулатива за прудентните лимити за дозволена кредитна изложеност на банките;
- Кредитирање во девизи на резидентите.

1.1.1. Регулирање на соработката на Народна банка на Република Македонија со домашните супервизорски органи

Постојниот Закон за Народната банка на Република Македонија предвидуваше можност за соработка на Народната банка со супервизорски органи на други земји за супервизија на меѓународно активните банки, но не и со домашните супервизорски органи. Со извршените измени и дополнувања на **Законот за Народната банка на Република Македонија**, од јули 2003 година, се обезбеди законска можност за соработка и размена на информации на Народната банка и со домашните супервизорски органи. На тој начин, се отстранија сите законски пречки и се создадоа услови за постигнување целосна усогласеност со критериумите на Принципот 1(6) од Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија.

Врз основа на дадената законска основа, во втората половина на 2003 година започна постапката за потпишување Меморандум за соработка со Комисијата за хартии од вредност, како надлежен орган за супервизија на сите учесници во работењето со долгорочни хартии од вредност. Се очекува вакви договори да бидат потпишани и со Агенцијата за супервизија на осигурителните

¹ Financial Sector Assessment Program (FSAP) беше спроведен во Република Македонија од страна на заедничката мисија на ММФ и Светската Банка во периодот мај-јуни 2003 година. Основна цел на овој програм, кој е спроведен во многу земји ширум светот, е оценка и идентификување на слабостите и развојните перспективи и потенцијали на финансискиот систем на земјата.

компани и Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување.

Во текот на 2003 година продолжи започнатата практика за потпишување Меморандуми за соработка со супервизорски органи на други земји. Така, покрај веќе склучените Меморандуми за соработка со Банката на Словенија и Централната банка на Руската Федерација, во октомври 2003 година, Меморандум за соработка беше склучен и со Бугарската Народна Банка.

1.1.2. Унапредување на регулативата за лиценцирање на банки

Потребата од зајакнување на законските решенија со кои се регулира лиценцирањето на банките произлезе, како од препораките на FSAP мисијата и неопходноста за натамошно усогласување на македонската банкарска регулатива и практика со меѓународните супервизорски стандарди и Европските директиви, така и од проблемите кои се јавија низ практичната примена на одредбите содржани во Законот за банките од 2000 година. Во овој контекст, можат да се спомнат следните позначајни измени на Законот за банките, извршени во јули 2003 година:

- Заради спречување на влез на субјекти со сомнителен карактер како акционери на банките, намален е лимитот на промена на акциите со право на глас за кој е потребна претходна согласност од страна на Народната банка (од 10% на 5%). Притоа, за структурните промени во акциите со право на глас во банката од 1% до 5%, Народната банка го испитува само изворот на средствата со кои се купени акциите во банката;
- Овозможено е целосно функционирање на механизмот на претходна согласност од Народната банка. Имено, брокерските друштва и Македонската берза за долгорочни хартии од вредност не смеат да извршат трансакција на купување акции со право на глас во банка, за која е потребна, а не е добиена претходна согласност од Народната банка. Ваквите законски одредби овозможуваат поголема соработка и координација меѓу институциите кои што се директно вклучени во тргувањето со акции на банките и нивната контрола. Исто така, предвидено е постоење на кривично дело при стекнување на акции со право на глас, без добивање претходна согласност од Народната банка;
- Зајакнати се критериумите за оценка на соодветноста на потенцијалниот акционер. Во таа насока, дефинирани се критериуми според кои Народната банка може да одбие барање за претходна согласност за стекнување акции со право на глас во банките, меѓу кои поважни се следните: неточност или невистинитост на доставените податоци, финансиската и економската состојба на лицето не е соодветна на вредноста на акциите кои што има намера да ги купи, начинот на кој работи, односно природата на активностите на лицето - потенцијален акционер индицира тенденција на висок ризик, постоење на основана причина за сомневање во легалноста на потеклото на парите, интегритетот или вистинскиот идентитет на лицето, вклученост на банката во група која не овозможува адекватна супервизија и друго.

Измените и дополнувањата на постапката за лиценцирање извршени во Законот за банките, беа операционализирани преку соодветни измени и на постојните подзаконски акти од областа на

лицензирањето: **Одлуката за потребната документација за издавање на согласности и за доставување на известување согласно член 26 став 4 од Законот за банките и Одлуката за потребната документација за издавање на дозволи според одредбите на Законот за банките, Законот за хартии од вредност и Законот за банки за микрофинансирање**, кои беа извршени во текот на септември 2003 година;

- Исто така, утврдена е обврска на банките за барање претходна согласност од Народната банка, при стекнување на капитален влог во друга финансиска и нефинансиска институција, кој изнесува над 10% од гарантниот капитал на банката. Ваквата одредба е во насока на постигнување целосна усогласеност со Принципот 5 од Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија;
- Зајакнати се одредбите кои се однесуваат на постоење кривично дело во случај на неовластена употреба на зборот банка и/или неовластено прибирање на депозити, односно вршење банкарски активности без дозвола од страна на Народната банка, со што се постигнува поголема усогласеност со Принципот 2 од Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија.

1.1.3. Унапредување на методологијата за дефинирање на капиталот на банките

Со измените и дополнувањата на Законот за банките е исполнета и препораката на FSAP мисијата за прецизно дефинирање на капиталот на банките со што се обезбедува поврзување со методологијата за утврдување на гарантниот капитал. Оваа препорака е операционализирана преку **Одлуката за методологија за утврдување на капиталот на банките**, со која прецизно се дефинираат основните компоненти на капиталот и условите кои што треба да ги исполнат за да се вклучат при пресметката на капиталот на банката. Со прифаќањето на оваа препорака на FSAP мисијата се создаваат услови за постигнување на поголема усогласеност со Принципот 6 од Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија.

1.1.4. Воспоставување основи за спроведување на консолидирана супервизија

Консолидираната супервизија добива сè поголемо значење во услови на постоење на меѓународно активни банки, кои ги извршуваат своите функции на повеќе меѓународни финансиски пазари, како и во услови на проширување на листата на финансиски активности кои банките ги вршат преку своите подружници. Трендот на формирање банкарски групи ја наметна потребата за регулирање на овој аспект на работење на банките и создавање услови за успешно извршување на супервизорската функција на ниво на целата група.

За таа цел, извршени се дополнувања на Законот за банките со кои се овозможи спроведување на консолидирана супервизија, со обврска за Народната банка да ја пропише методологијата за нејзино спроведување. Имајќи ги предвид ваквите одредби, на крајот на 2003 година беше донесена **Одлука за консолидирана супервизија на банките**, со која се пропишуваат:

- Опфатот на консолидираната супервизија, т.е. субјектите кои ја сочинуваат банкарската група. Банкарска група постои кога матичен субјект (банка или финансиско холдинг друштво) остварува контрола

врз една или повеќе финансиски институции, или остварува учество во овие субјекти;

- Методите на консолидација на финансиските извештаи на банкарската група. Консолидираните финансиски извештаи се изработуваат согласно важечките сметководствени стандарди;
- Правилата за управување со ризиците на ниво на банкарска група. Банката која е предмет на консолидирана супервизија е одговорна за следење на ризиците на кои е изложена банкарската група и усогласување со лимитите утврдени во Законот за банките и останатите прописи. Тоа значи воспоставување адекватен систем за управување со ризиците на ниво на групата, при што секој субјект во групата треба да има адекватни системи за генерирање на податоците и информациите потребни од аспект на управување со ризиците на консолидирана основа;
- Формата и содржината на извештаите и другите информации за потребите на консолидирана супервизија и роковите за нивно доставување до Народната банка. Банката која е предмет на консолидирана супервизија е одговорна за доставување извештаи и информации за составот на банкарската група вклучително и податоци за одделните субјекти во групата, консолидирани финансиски извештаи (биланс на состојба и биланс на успех) и консолидирани извештаи за управување со ризиците во банкарската група, кои се доставуваат до Народната банка на полугодишна основа.

При изработката на Одлуката за консолидирана супервизија на банките се имаа предвид насоките дадени во Принципите 18 и 20 од Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија, Европските директиви со кои се регулира спроведувањето на консолидираната супервизија, како и праксата и искуството на неколку странски супервизорски органи.

1.1.5. Управување со ликвидносниот ризик

Согласно Законот за банките, Народната банка е должна да ја пропише методологијата за определување, оценка и раководење со ликвидносниот ризик. За таа цел, донесена е **Одлука за определување, оценка и раководење со ликвидносниот ризик на банките** која го дефинира начинот на управување со ликвидносниот ризик, преку:

- пропишување обврска за банките да изработат и донесат пишана политика и процедури за управување со ликвидносниот ризик;
- пропишување обврска за воспоставување адекватна организациска структура за управување со ликвидносниот ризик што, меѓу другото, подразбира дефинирање на надлежностите на соодветните органи на управување (Управниот одбор, Одбор за раководење со ризикот, раководниот орган), формирање на посебен орган надлежен за управување со ликвидносниот ризик, дефинирање на делокругот на работа на одделни организациони единици во банката;
- пропишување обврска за креирање на соодветен информативен систем кој треба да обезбеди генерирање на дневни, декадни и месечни извештаи за следење и управување со ликвидносниот ризик, идентификување на стабилно ниво на депозити, пресметка на различни ликвидносни индикатори и слично;
- пропишување обврска за изработка и примена на План за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови;

- пропишување обврска за изработка на извештај за рочна структура на активата и пасивата на банката и извештај за концентрацијата на изворите на средства. За спроведувањето на оваа обврска, од страна на Народната банка, е изработено посебно Упатство, во кое подетално е дефиниран начинот на изработка на овие извештајни форми.

1.1.6. Воспоставување стандарди за сигурност на информативниот систем

Составна компонента на банкарската супервизија е супервизијата на информативните системи на банките. Овој концепт добива се поголемо значење, како од аспект на примената на Новата капитална спогодба и идентификувањето и следењето на оперативниот ризик, така и од аспект на управување со репутациониот ризик на кој може да биде изложена банката во случај на недоволна заштита на податоците кои се однесуваат на нејзините комитенти. За таа цел, донесена е **Одлука за дефинирање на стандардите за изготвување и спроведување на сигурноста на информативниот систем на банките** која ги пропишува сите активности кои треба да бидат преземени од страна на банките заради воспоставување и одржување на сигурноста на информативниот систем. Тие активности вклучуваат: воспоставување и примена на политика за сигурност на информативниот систем, управување и контрола на ризиците од аспект на сигурноста на информативниот систем, дефинирање на улогата на органите на управување, воспоставување систем на известување кој, пред се, ќе овозможи навремено идентификување на ризиците и преземање соодветни мерки, назначување на посебно лице од страна на работоводниот орган на банката кое ќе биде одговорно за оперативно управување со сигурноста на информативниот систем на банката, дефинирање на стандарди за обезбедување на континуитет во работењето преку развој и имплементација на посебен план кој треба да овозможи оперативност и минимизирање на загубите во случај на достапност на информативниот систем на банката.

Со оглед на фактот дека станува збор за регулатива која предвидува воведување на нови и комплексни стандарди, предвиден е рок на усогласување со одредбите на оваа Одлука, во кој што банките треба да ги преземат сите неопходни активности за имплементирање на предвидените стандарди за сигурност на информативниот систем.

1.1.7. Супервизорски стандарди за регулирање на достасаниите, а ненаплатени побарувања на банките

Во текот на првото полугодие на 2003 година, донесена е нова **Одлука за супервизорските стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките**. Оваа Одлука претставува дополнување на останатата прудентна регулатива и со неа се регулираат низа аспекти како што се: сметководствените аспекти на достасаните, а ненаплатени побарувања, начинот на реструктурирање на побарувањата, постапката за отпис на побарувања и слично. Исто така, со новата Одлука, подетално се прецизира постапката за продолжување на рокот на достасаните побарувања, при што се прави разлика во постапката во зависност од тоа дали продолжувањето е последица на влошената финансиска состојба на комитентот, или пак се должи само на промени на условите во работењето на банката и/или комитентот.

1.1.8. Реѓулајива за прудентниите лимити за дозволена кредитна изложеност на банките

Во втората половина на 2003 година, беше извршена измена и дополнување на Одлуката за примена на член 35 и 36 од Законот за банките, при што е извршена и измена на називот на постојната Одлука во **Одлука за лимити за кредитна изложеност на банка**. Извршените измени и дополнувања на оваа Одлука се во насока на усогласување со Европската директива 2000/12/ЕС за начинот на работење на кредитните институции во делот кој се однесува на следење и контрола на големите кредитни изложености. Основната измена и дополнување на оваа Одлука се однесува на проширување на листата на одбитни ставки кои не се вклучуваат во основата за пресметување на лимитите утврдени во Законот за банките за ограничување на кредитните изложености на банките спрема поединечни субјекти. Како одбитни ставки, покрај постојните, се сметаат и сите изложености кои се обезбедени со неотповикливи безусловни гаранции издадени од меѓународни финансиски институции и првокласни банки. Притоа, овие кредитни изложености стануваат кредитни изложености спрема субјектите кои ги издале неотповикливите безусловни гаранции и за истите важат воспоставените прудентни лимитите за дозволена кредитна изложеност на банките.

1.1.9. Кредитирање во девизи на резидентите

Согласно измените и дополнувањата на Законот за девизно работење извршени во текот на јули 2003 година, овластените банки во Република Македонија можат да одобруваат кредити во девизи на резиденти за плаќање во земјата. Условите и начинот под кои резидентите можат да склучуваат кредитни работи во девизи, подетално ги утврди Народната банка со **Одлуката за условите и начинот на склучување на кредитните работи во девизи меѓу резиденти**.

Со оваа Одлука се предвидени неколку услови под кои овластените банки можат да одобруваат кредити во девизи на резиденти. Овластената банка е должна да има пишани процедури за оценка на курсниот и кредитниот ризик на резидентот - корисник на кредитот. Исто така, банката може да одобри кредит во девизи само на комитент класифициран во ризична категорија А и Б, како и на комитент кој има првокласен инструмент за обезбедување. Одлуката предвидува различни начини и постапки за одобрување кредити во девизи за плаќање на тековни обврски во странство и за плаќање во земјата, како и за одобрување на кредити во девизи на резидент - правно лице и резидент - физичко лице.

Спроведувањето на оваа Одлука подетално е пропишано со посебно Упатство, со кое се регулира начинот на известување на Народната банка за склучените кредитни работи во девизи меѓу резидентите.

1.2. Активностите на банкарската супервизија

Банкарската супервизија на Народна банка на Република Македонија се остварува преку:

- Лиценцирање, т.е. издавање дозволи за основање и согласности за работење;
- Супервизија, односно контрола на работењето на банките и штедилниците; и
- Преземање корективни мерки.

1.2.1 Функција на лиценцирање

Во рамките на остварувањето на функцијата на лиценцирање, Народната банка, ги издава следните видови дозволи и согласности:

1. Дозвола за основање и работење на банка и подружница на странска банка;
2. Дозвола за основање и работење на банка за микрофинансирање;
3. Дозвола за вршење на статусни измени (спојување на банки, поделба на банка, трансформација на штедилница во банка и спојување на штедилница кон банка);
4. Дозвола за основање на Пазарот за пари и краткорочни хартии од вредност;
5. Согласност за стекнување, постапно или одеднаш, акции чиј вкупен кумулативен номинален износ изнесува 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од акциите со право на глас во банка или штедилница, без оглед на тоа дали акциите ги стекнува едно, или повеќе поврзани лица, директно или индиректно;
6. Согласност за измена на Статут на банка или штедилница;
7. Согласност за именување на работоводен орган на банка или штедилница;
8. Согласност за основање на банка и отворање филијала, подружница или претставништво во странство;
9. Согласност за измена на назив, седиште и адреса на банка или штедилница;
10. Согласност за основање брокерска куќа овластена за работа во свое име и за своја сметка од страна на банка или штедилница;
11. Согласност за капитално вложување на банка или штедилница во финансиска или нефинансиска институција во земјата или во странство, кое изнесува повеќе од 10% од гарантниот капитал на банката, освен за капитални вложувања на банка во друга банка и за основање на брокерска куќа овластена за работа во свое име и за своја сметка за кои е потребна претходна согласност од Народната банка без оглед на износот на вложувањето во однос на гарантниот капитал;
12. Согласност за увид во записник од извршена контрола на работењето на банка или штедилница;
13. Согласност за измена на одлуката за издавање дозвола за основање и работење на банка или штедилница;
14. Согласност за политика за сигурноста на информативниот систем на банка;
15. Согласност за отворање претставништво на странска банка или друга странска финансиска организација.

Исто така, во рамките на процесот на лиценцирање, а во насока на одржување и унапредување на транспарентноста на акционерската структура и уплатениот капитал кај банките и штедилниците, Народната банка го испитува изворот на средства со кои се купуваат акции и удели во банките и штедилниците. Притоа, за секое стекнување на акции, односно удели кои изнесуваат од 1% до 5% од вкупниот број на акции, односно удели со право на глас, согласно член 26 од Законот за банките, банките и штедилниците се должни да достават известување до Народната банка.

Во продолжение се дадени табеларни прикази на бројот на издадени, односно неиздадени дозволи и согласности, како и на повлечени, односно отфрлени некомплетни барања за издавање на дозволи и согласности по банки и штедилници во текот на 2002 и 2003 година.

Преглед бр. 1

Видови дозволи и согласности (не)издадени, повлечени или отфрлени од страна на Народната банка во текот на 2002 и 2003 година

Вид на лиценца (банки)	2002				2003			
	издадени	одбиени	повлечени	отфрлени	издадени	одбиени	повлечени	отфрлени
Банка за микрофинансирање					1			
Стекнување 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од акции со право на глас	5+1*				18	6		
Статут	14				9			
Работоводен орган	17		1		25	1	2	
Основање на филијала во странство				1				
Измена на назив, седиште и адреса	2				1			
Капитално вложување					2			
Увид во записник	3				4	1		
Измена на одлука за издавање на дозвола за банка	1					1		
Отварање претставништво на странска банка или финансиска организација				1	1			
Вкупно	42+1*		1	2	61	9	2	

*делумна согласност

Вид на лиценца (штедилници)	2002				2003			
	издадени	одбиени	повлечени	отфрлени	издадени	одбиени	повлечени	отфрлени
Стекнување 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од акции, односно удели со право на глас					1			
Статут	2				1			
Работоводен орган	3				2			
Капитално вложување	2							
Увид во записник	1							
Измена на одлука за издавање на дозвола за банка		1						
Вкупно	8	1			4			

Структурата на дозволите и согласностите издадени од страна на Народната банка во текот на 2003 година укажува на зголемен обем на работа во однос на 2002 година. Притоа, најголем дел од издадените дозволи и согласности се однесуваат на именување работоводен орган и промени во структурата на акциите со право на глас во банките.

Воедно, при остварувањето на функцијата на лицензирање, во текот на 2003 година, од страна на Народната банка, е дадено позитивно мислење за доказот за изворот на средства, по доставените 62 известувања во смисла на член 26 од Законот за банките; издадена е согласност за нов Статут на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност и согласно член 124 од Законот за банките, извршена е замена на дозволите за основање и работење на 7 банки.

1.2.2. Теренска и вонтеренска супервизија на работењето на банките и штедилниците

Во текот на 2003 година беа извршени вкупно 36 непосредни супервизорски контроли на работењето на банките и штедилници во Република Македонија. Притоа, кај 12 банки и 7 штедилници беа извршени контроли на целокупното работење, додека кај 10 банки се извршија 17 делумни контроли на одделни сегменти од нивното работење. Исто така, се изврши и целосна контрола на работењето на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност АД Скопје.

Во текот на 2003 година, утврден е тренд на подобрување во структурата на CAMELS сумарниот рејтинг на банките². Така, во овој период една банка го доби највисокиот сумарен рејтинг "1", бројот на банки со сумарен рејтинг "3" се зголеми од 3 на 7, додека бројот на банки со сумарен рејтинг "4" се намали од 8 на 4. Ваквата состојба значи поместување во структурата кон оценки што рефлектираат понизок степен на ризик.

Преглед бр. 2

Ситиура на банки и штедилници согласно нивниот сумарен рејтинг

Сумарен рејтинг	31.12.2002		31.12.2003		Споредба 31.12.2003/31.12.2002	
	банки	штедилници	банки	штедилници	банки	штедилници
1	-	-	1	-	1	-
2	6	5	5	7	(1)	2
3	3	8	7	6	4	(2)
4	8	3	4	2	(4)	(1)
5	2	-	2	1	-	1
Неоценети	2	1	3	-	1	(1)
Вкупно	21	17	22	16	1	(1)

Со сумарен рејтинг 5 беа оценети 2 банки, при што кај една од овие банки во текот на 2003 година е именуван привремен управник, а во март 2004 година е воведена стечајна постапка. Состојбата кај другата банка оценета со сумарен рејтинг 5, како резултат на мерките преземени од Народната банка и напорите вложени од раководството на самата банка, покажува знаци на стабилизирање.

² Согласно Упатството за теренска супервизија, а врз основа на наодите од целосните непосредни контроли, идентификуваниот ризичен профил на секоја банка и штедилница се квантифицира преку соодветниот сумарен рејтинг според CAMELS рејтинг системот. Овој систем подразбира квантифицирање на бонитетот и работењето на финансиската институција преку утврдување на сумарен рејтинг кој се движи во скала од "1", кој претставува највисок рејтинг и означува сигурно и стабилно работење и адекватно управување со ризиците, до "5" кој означува најнизок рејтинг и претставува показател за високо ризична банка со несоодветни системи за управување и раководење со ризиците.

Теренските контроли на работењето на банките покажаа дека и натаму кредитниот ризик е доминантен ризик во работењето на банките. Одредени банки се соочуваа и со неповолна структура на активата поради високиот износ на некаматоносна актива, што во најголема мера се должи на преземените недвижности за наплата на побарувањата, проследени со потешкотии при нивното отуѓување. Исто така, кај одделни банки беа констатирани и одредени ликвидносни проблеми, нарушена профитабилност или беа утврдени неусогласености со законската регулатива. Утврдените неусогласености со законската регулатива и неуредности во сметководствената евиденција најчесто се резултат на слабости во корпоративното управување и системите на внатрешна контрола и ревизија.

Во 2003 година е утврдено и подобрување на сумарниот рејтинг на штедилниците, преку зголемување на бројот на штедилници оценети со сумарен рејтинг "2" и намалување на бројот на штедилници оценети со сумарен рејтинг "3" и "4". Во почетокот на 2004 година, на штедилницата оценета со сумарен рејтинг 5 ѝ е одземена дозволата за работа. Во текот на 2003 година, во десет наврати се извршија и делумни контроли на сите штедилници, заради утврдување на постапувањето по Одлуката за утврдување на обемот и начинот на работење на штедилниците од аспект на истакнување ажурирани списоци на штедни влогови.

Паралелно со супервизијата на банките и штедилниците, Народната банка врши и инспекциска контрола на примената на прописите во областа на девизното и денарското работење. Во текот на 2003 година, се извршени 45 контроли, од кои 16 се однесуваат на целокупното работење на банките, 13 се однесуваат на делумна контрола на работењето на банките, 15 се однесуваат на работењето на штедилниците, а 1 контрола се однесува на лиценцирањето на правно лице за вршење на трансфер на пари. Најчесто, предмет на делумните контроли кај банките беше почитувањето на прописите кои го уредуваат начинот на вршење на платниот промет и кредитните работи со странство, девизно валутното работење, проверка на одредени девизни сметки и слично.

1.2.2.1. Суџервизија на сигурноста на информативниите системи на банките

Во текот на 2003 година, Народната банка започна со спроведување на нов сегмент од банкарската супервизија, кој се однесува на анализа и оценка на сигурноста на информативните системи на банките. За таа цел, во текот на изминатата година беа спроведени следните позначајни активности:

- до сите банки во Република Македонија беше испратен прашалник за оценка на степенот на развој и сигурноста на информативниот систем со цел да се добие почетна претстава за овој сегмент од работењето на банките;
- донесена е правна рамка со која се пропишуваат стандардите за сигурност на информативните системи. Оваа рамка ги содржи основните насоки и елементи на меѓународниот стандард **ISO/IEC 17799** и Базелските стандарди за управување со оперативниот ризик;
- започната е постапка за воспоставување на супервизорски процедури за анализа на информативните системи на банките.

Во текот на 2003 година беа спроведени и непосредни контроли на информативните системи на 8 банки. Со непосредните контроли беа опфатени следните елементи:

- оценка на доверливоста, интегритетот и расположивоста на информативниот систем на банката;
- оценка на политиките за информативна сигурност на банките кои располагаат со пишана политика;
- оценка на адекватноста на процедурите за оценка, мерење и контрола на ризиците во поглед на информативната технологија;
- оценка на улогата на менаџментот на банката од аспект на обезбедување поддршка за имплементација на сигурносните политики и процедури.

Врз основа на извршените контроли, се констатира дека:

- степенот на техничка сигурност и заштита на компјутерските системи на банките, главно, е на задоволително ниво. Поголем број банки се во фаза на имплементација на софистицирани решенија за откривање и спречување на неавторизирани активности од корисниците;
- одговорноста за сигурноста на информативните системи на банките најчесто е лоцирана во рамките на организациониот дел за информативна технологија и има секундарно значење. Имено, приматот се става на функционалноста на информативните системи, наспроти обезбедување на нивната сигурност. Не постои лице, или организациски дел во банката, кои се одговорни за обезбедување сигурност на информативните системи;
- банките се во фаза на редицајнирање на нивните софтверски решенија, воведување на нови услуги за своите комитенти, користејќи ги современите канали за комуникација (интернет, мобилни телефони). Во процесот на воведување на новите системи, главно недостасуваат квалитетни анализи и ефикасна организација, како и поголема инволвираност на органите на управување на банките во поглед на управување со ризиците кои се поврзани со нив;
- постигнувањето на потребно ниво на сегрегација на должности меѓу вработените и обезбедување адекватна екипираност и специјализираност претставува голем предизвик за органите на управување на банките во поглед на идентификување, мерење и контрола на оперативниот ризик;
- недостасува адекватна документираност на информативните системи на банките, што претставува дополнителна обврска како за производителот на софтверот, така и за програмерските тимови на банките. Процесот на развој, тестирање и проверка на квалитетот на програмите на банките не е на задоволително ниво;
- внатрешната ревизија на сигурноста на информативните системи кај поголем број банки е неадекватна и потребно е нејзино унапредување, особено преку обезбедување на стручен и искусен кадар, подготовка на годишни планови за ревизија на информативните системи, донесување пишани процедури за работа на службата за внатрешната ревизија и слично.

Во текот на наредниот период, основниот предизвик со кој ќе се соочат банките во Република Македонија ќе биде исполнувањето на стандардите за сигурност на информативниот систем, предвидени со новата правна рамка,

донесена од страна на Народна банка. Во таа насока, банките се должни најдоцна до крајот на 2004 година да определат лице одговорно за сигурноста на информативните системи. На тој начин, ќе се создаде оперативна одговорност за раководењето со сигурноста на информативните системи. Исто така, најдоцна до крајот на 2005 година треба да се заокружи процесот на донесување политики за сигурност на информативните системи и план за континуитет во работењето на банките, како и воспоставување на адекватни процедури за идентификување, мерење, следење и контрола на оперативниот ризик кој произлегува од информативната технологија на банките.

1.2.3. Преземени корективни мерки спрема банкиџе и штедилнициџе

Заради одржување на стабилноста и сигурноста на одделните банкарски институции и банкарскиот систем во целина, Народната банка презема корективни активности спрема институциите, кај кои се констатирани неправилности и неуредности во работењето. Во текот на 2003 година, од страна на Народната банка беа донесени 23 решенија со корективни мерки спрема 12 банки и 2 штедилници, беа поднесени 11 барања за поведување на прекршочна постапка спрема 5 банки и 1 штедилница и беше поднесена 1 кривична пријава спрема акционер на банка и лица поврзани со него.

Во почетокот на 2004 година, одземена е дозволата за основање на Експорт-Импорт банка а.д. Скопје и е утврдено дека се исполнети условите за отворање стечајна постапка.

Поединечно преземените мерки и бројот на банки и штедилници на кои се однесуваат се:

- назначен е привремен управник во 1 банка;
- спрема 1 банка беше изречена мерка за забрана за одобрување кредити, освен на комитенти класифицирани во ризична категорија А, по претходна верификација на Налозите од страна на овластени лица на Народната банка;
- спрема 2 банки беше изречена мерка за докапитализација;
- спрема 3 банки и 1 штедилница беше изречена мерка за прекласификација на побарувањата од комитенти согласно класификациите определени со записник од извршена контрола;
- спрема 3 банки беше изречена мерка за забрана за кредитирање на комитенти класифицирани во ризични категории В, Г и Д;
- спрема 1 банка беше изречена мерка за забрана за зголемување на капиталните вложувања во други правни лица, основање делови на банка или на друг начин ширење на мрежата;
- спрема 1 банка беше изречена мерка за забрана за исплата на дивиденда од нето добивката;
- спрема 1 банка беше изречена мерка за забрана за пролонгирање на роковите на веќе одобрените кредити;
- спрема 2 банки беше изречена мерка за забрана за одобрување на нови непокриени вонбилансни изложености и положување депозити кај домашни и странски банки кои ќе претставуваат покритие по кредитни изложености на трети лица;
- спрема 2 банки беше изречена мерка за забрана за давање кредити и вршење на други пласмани, освен пласмани во хартии од вредност и продажба на депозити на Народната банка;

- спрема 1 банка беше изречена мерка за усогласување со лимитот за износот на приоритетни акции (член 10 став 1 од Законот за банките);
- спрема 3 банки беше изречена мерка за усогласување со лимитот за кредитна изложеност спрема поединечен субјект (член 35 став 1 од Законот за банките);
- спрема 1 банка беше изречена мерка за усогласување со лимитот за кредитна изложеност спрема работоводен орган, членови на Управниот одбор и други органи на банката и на лица со посебни права и одговорности (член 35 став 3 од Законот за банките);
- спрема 1 банка беше изречена мерка за придржување кон ограничувањето за одобрување на кредитни изложености на членовите на Управниот одбор на банката и на акционерите на банката сопственици на над 5% од вкупниот број акции со право на глас, под еднакви услови како за останатите комитенти на банката (член 35 став 6);
- спрема 1 банка беше изречена мерка за враќање на кредитите одобрени за купување акции во истата банка (спротивно на член 38 став 1 од Законот за банките);
- спрема 3 банки беше изречена мерка за усогласување со лимитот за висина на имотот и капиталните делови согласно член 39 став 1 и 2 од Законот за банките;
- спрема 1 банка беше изречена мерка за ограничување на платите на менаџментот и надоместоците на членовите на Управниот одбор;
- спрема 2 банки беше изречена мерка за ограничување на трошоците за репрезентација и реклама;
- спрема 2 банки беше изречена мерка за вршење постојана контрола на спроведување на мерките изречени од страна на Народната банка;
- спрема 1 штедилница беше изречена мерка за верификација на налози од страна на овластени работници на Народната банка;
- останатите мерки преземени од страна на Народната банка се: забрана за одобрување на нови кредити за затворање на стари кредити (1 банка), усогласување со Одлуката за дефинирање и начинот на утврдување на поврзани субјекти и Одлуката за примена на член 35 и 36 од Законот за банките (2 банки), усогласување со Одлуката за утврдување и пресметување отворени девизни позиции на банките (2 банки), усогласување со Одлуката за утврдување на методологијата за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции на банките според степенот на нивната ризичност (3 банки), усогласување со Одлуката за супервизорски стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките и штедилниците (1 банка и 1 штедилница), усогласување со лимитот за агрегатниот износ на капиталните делови во други банки, финансиски и нефинансиски институции (1 банка), организирање на Службата за внатрешна ревизија (2 банки и 1 штедилница), доставување на план за усогласување со констатирани неправилности (2 банки и 2 штедилници), изготвување на политики и воспоставување на соодветни практики (1 банка и 2 штедилници), изготвување на процедури за перење пари (1 банка и 1 штедилница), интензивирање на постапките за наплата на пристигнатите побарувања (4 банки), поднесување барање за именување на работоводен орган (1 штедилница), евиденција на акциите во Централниот депозитар (1 банка), продажба на откупените сопствени акции (1 банка), проценка на вредноста на недвижниот имот даден како обезбедување (1 банка), доставување записници и одлуки од состаноците на Одборот за

раководење со ризик (1 банка), објавување на годишната пресметка ревидирана од страна на овластен ревизор (1 банка) и други.

1.3. Програма за оценка на финансискиот сектор (FSAP- Financial Sector Assessment Program)

Во периодот мај-јуни, 2003 година од страна на заедничката мисија на Меѓународниот Монетарен Фонд и Светската банка беше спроведена т.н. Програма за оценка на финансискиот сектор во Република Македонија (Financial Sector Assessment Program), чија што основна цел беше анализа и оценка на стабилноста, ефикасноста и степенот на развиеност на финансискиот систем на земјата, како и идентификување на основните проблеми и слабости во неговото функционирање. Притоа, беше спроведена анализа и оценка на одделните сегменти на финансискиот систем (банкарскиот систем, секторот на осигурителни компании, пазарот на капитал, пензиските фондови), транспарентноста на монетарната и финансиската политика, принципите за превенција на перењето на пари и борба против финансирањето на тероризмот, како и Основните принципи за системски важни платни системи.

Во овој извештај се дава краток осврт на констатациите и препораките кои се однесуваат на стабилноста на банкарскиот систем и усогласеноста на банкарската супервизија со Основните Базелски принципи за ефикасна банкарска супервизија.

Општа оценка на оваа мисија е дека банкарскиот систем, односно финансискиот систем во целина, е сепак релативно мал, со ограничена улога на интермедијатор во финансиските текови. Како резултат на перманентното унапредување на законската регулатива и зајакнатиот капацитет на банкарската супервизија, во текот на последните неколку години стабилноста и сигурноста на банкарскиот систем се зголемува, при што јасно се издвојува една група на банки која се карактеризира со релативно прудентни и здрави практики во работењето. Влезот на странски стратешки инвеститори во одделни банки уште повеќе го поттикнува овој процес.

Со анализата на банкарскиот систем на Република Македонија, од страна на тимот на ММФ и Светската банка, беше извршена и стрес тест анализа, која се базира врз комбинирање на макро ризиците и идентификуваните слабости на банкарскиот систем. Стрес тестот симулира големи хипотетички шокови со цел да се испита чувствителноста на банкарскиот систем. Резултатите од стрес тест анализата укажуваат дека банкарскиот систем е релативно стабилен и отпорен на поединечните ризици (кредитен ризик, девизен ризик, ризик на каматните стапки). Иако комбинацијата на ефектите од влијанието на овие ризици може да предизвика одредени загуби кај банките, сепак високото ниво на капитализираност на банките дава релативно добра основа за покривање на потенцијалните загуби, и покрај тоа што стрес тест анализата се базира врз симулација на големи хипотетички шокови. Оваа констатација се потврдува со реалните примери низ кои помина банкарскиот систем на Република Македонија во текот на последните години (косовската криза во 1999 година, безбедносната криза во Република Македонија во 2001 година), кога и покрај големите шокови, беше избегната системска банкарска криза.

Во рамките на Програмата за оценка на финансиската стабилност беше спроведена и оценка на усогласеноста на Народна Банка на Република Македонија со Базелските принципи за ефикасна банкарска супервизија. Општа

оценка на FSAP тимот е дека со Законот за банки од 2000-та година и измените во регулативната рамка кои следуваа потоа, направен е значаен напредок во јакнењето на супервизорската и правната рамка за банкарските институции. Од извршената анализа и проценка, констатирано е дека банкарската супервизија во Република Македонија е целосно усогласена со 6 принципи, значајна усогласеност е утврдена кај 17 принципи, за 3 принципи е утврдена значајна неусогласеност, 3 принципи се неприменливи, додека банкарската супервизија во Република Македонија е целосно неусогласена со еден Базелски принцип.

Основните препораки на оваа мисија може да се сублимираат преку следното:

- зајакнување на критериумите за оценка на адекватноста на акционерите и на членовите на органите на управување и раководење кај банките;
- воспоставување на стандарди за известување и давање согласност од страна на Народна банка за инвестициите на банките во други субјекти;
- воспоставување основи за регулирање на пазарните ризици;
- воспоставување регулатива за консолидираната банкарска супервизија;
- зајакнување на спектарот на корективните мерки кои ги презема банкарската супервизија спрема банките со констатирани проблеми во своето работење;
- јакнење на улогата на банкарската супервизија во спречувањето на перењето пари и борбата против финансирањето на тероризмот;
- зголемување на транспарентноста на работењето на банките преку имплементирање на меѓународно прифатени стандарди за финансиско известување; и
- унапредување на методите на банкарска супервизија преку постепен премин од супервизија која се базира врз оценка на формалната усогласеност на банките со регулативата, кон супервизија која повеќе се базира врз анализа на ризиците.

Базелски принципи за ефикасна банкарска супервизија

- 1. Цели, автономност, овластувања и ресурси на банкарската супервизија (Базелски принцип 1).** Оценето е дека правната рамка јасно ги дефинира целите на банкарската супервизија и функциите и овластувањата на Народна Банка на Република Македонија. Иако е констатирана целосна усогласеност со овој принцип, препорака на FSAP мисијата е понатамошно јакнење на примената на корективните мерки спрема банките со констатирани проблеми, како и натамошно унапредување на процедурите за работа на банкарската супервизија. Во таа насока се препорачува банкарската супервизија постепено да премине од супервизија која се базира врз оценка на формалната усогласеност на банките со регулативата, кон супервизија која повеќе се базира врз анализа на ризиците.
- 2. Лиценцирање и сопственичка структура на банките (Базелски принципи 2-5).** Правната рамка со која се регулира лиценцирањето на банките и промените во акционерската структура континуирано се унапредува, а значајни промени се направени и во текот на 2003 година по спроведувањето на Програмата за оценка на финансискиот сектор. Овие промени се однесуваат на зајакнување на одредбите од Законот за банките во врска со неовластено користење на зборот “банка” што се санкционира како кривично дело; воспоставени се нови критериуми за оценка на адекватноста на акционерите, лимитот за потребна претходна согласност од страна на Народна Банка на Република Македонија за стекнување акции со право на глас од страна на поединечен акционер е намален на 5% и сл. Исто така, Народна Банка на Република

Македонија изврши измени во законската регулатива која се однесува на вложувања на банките во финансиски и нефинансиски институции, при што за вложувања што изнесуваат над 10% од гарантниот капитал на банката е потребна претходна согласност од страна на Народна Банка на Република Македонија. Со сите овие промени во регулативната рамка, се постигна значителна усогласеност со овие принципи.

- 3. Прудентна регулатива (Базелски принципи 6-15).** Проценките на FSAP тимот, покажуваат дека основните прудентни стандарди се адекватно дефинирани и регулирани во рамките на Законот за банките и неговите подзаконски акти. Регулативата во врска со воспоставувањето на системите за следење, контрола, и мерење на пазарните ризици, како и вреднување и сметководствено евидентирање на средствата и обврските од аспект на пазарните инструменти е во почетна фаза. При тоа, констатирано е дека и покрај тоа што пазарните ризици немаат позначајно место во спектарот на ризици со кои се соочуваат банките, сепак нивна препорака е Народна Банка на Република Македонија во согласност со барањата на Базелската Капитална Спогодба да започне со поставувањето на основите на регулативата за потребната висина на капиталот за покривање на пазарните ризици. FSAP мисијата утврди неусогласеност со Базелскиот принцип 15 што се однесува на превенцијата на перењето пари. Имено, иако во Народна Банка на Република Македонија се направени првични чекори во однос на спроведувањето на Законот за спречување на перење пари со изработката на супервизорски процедури за спречување на перење пари, сепак, констатирани се низа практични проблеми со оглед на тоа што улогата на Народна Банка на Република Македонија не е прецизно дефинирана во Законот за спречување на перење пари.
- 4. Методи на банкарска супервизија (Базелски принципи 16-20).** FSAP мисијата констатира дека Народна Банка на Република Македонија има воспоставено ефективен систем за теренски и вонтеренски супервизорски надзор на банкарскиот систем. Основна препорака е да се продолжи со започнатиот пристап кон ризично ориентирана теренска и вонтеренска банкарска супервизија.
- 5. Сметководствени стандарди и презентација на финансиските извештаи (Базелски принцип 21).** Во Република Македонија нема посебни сметководствени стандарди што се однесуваат исклучиво за банките. Согласно констатациите на FSAP мисијата, вреднувањето на средствата е концентрирано на кредитното портфолио, меѓутоа антиципирана е потребата во иднина од детални и стандардизирани сметководствени правила за вреднување и мерење на сложени финансиски средства.
- 6. Формални овластувања за преземање корективни мерки (Базелски принцип 22).** Банкарската супервизија располага со широк спектар на корективни мерки дефинирани во Законот за банките и Законот за Народна Банка на Република Македонија кои Народна Банка на Република Македонија ги презема во случај на констатирани неусогласености и неправилности во работењето на банките. Мисијата препорачува проширување на спектарот на корективни мерки на FSAP мисијата, попрецизно дефинирање на постапката на привремена управа; понатамошно екипирање на Отсекот за засилен надзор на банките и сл.
- 7. Меѓународна соработка со супервизорски власти од други земји (Базелски принципи 23-25).** Законската регулатива дава основа, банкарската супервизија да се спроведува на консолидирана основа. Народна банка, како овластен супервизорски орган има правна можност да соработува и разменува информации со супервизорските власти на земјите каде што македонски банки евентуално би основале свои филијали или подружници. Меѓутоа, овие

принципи не се применливи во Република Македонија, од причина што нема ниту една меѓународно-активна македонска банка. Контактите со супервизорските власти на земјите чии банки имаат основано свои подружници во Република Македонија се регулирани со потпишување Меморандуми за соработка.

II. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО 2003 ГОДИНА

2.1. Структура на банкарскиот систем

2.1.1. Број на банки и штедилници

Банкарскиот систем на Република Македонија, на крајот на 2003 година го сочинуваа 21 банки³ и 15 штедилници. Споредено со 31.12.2002 година, бројот на банките е останат ист, наспроти намалувањето на бројот на штедилниците.

Ваквото движење е резултат на основањето на банката за микрофинансирање, Про Бизнис банка а.д. Скопје (подоцна преименувана во Про Кредит банка), за која Народна банка на Република Македонија издаде дозвола за основање и работење во јули 2003 година, како и на укинувањето на дозволата за работа на две штедилници, Мит Штедилница ДОО Куманово и Дикуко ДОО Скопје, во мај и јули 2003 година.

Од вкупниот број банки на 31.12.2003 година, 18 банки имаа дозвола за вршење финансиски активности согласно член 45 и член 46 од Законот за банките, додека останатите 3 банки за вршење финансиски активности во земјата.

Заради поадекватна анализа на нивните перформанси, банките во Република Македонија може да се категоризираат во три групи согласно критериумот големина на вкупната актива и тоа:

- големи банки (со актива над 15 милијарди денари);
- средни банки (со актива од 2 до 15 милијарди денари); и
- мали банки (со актива до 2 милијарди денари).

Согласно овој критериум, со состојба на 31.12.2003 година, групата на големи банки се состои од 2 банки, во групата на средни банки влегуваат 6 банки, додека 13 банки имаат вкупна актива помала од 2 милијарди денари и влегуваат во групата на мали банки.

Најзначајна група на банки од аспект на финансискиот потенцијал е групата на големи банки, која опфаќа повеќе од половина од вкупниот банкарски финансиски потенцијал или 55,5%, додека најголема група, од аспект на бројот на банките, е групата мали банки, во која се вклучени 13 банки. Структурните карактеристики на банкарскиот систем на Република Македонија по групи на банки, на крајот на декември 2003 година, во основа остануваат исти, споредено со декември 2002 година.

Банките и натаму го задржуваат доминантното место во креирањето на банкарскиот систем на Република Македонија и покрај скромниот пораст на

³ На 12.11.2002 година, Експорт Импорт банка а.д. Скопје, беше ставена во постапка на предсанација со именување повереник. Во рамките на напорите за санирање на банката, на 08.01.2003 година, предсанационата постапка беше заменета со привремена управа, поради што, Банката беше надвор од редовните текови на банкарскиот систем на Република Македонија. Со цел да се добијат реални показатели за структурата, активностите и перформансите на банкарскиот систем на Република Македонија, Експорт Импорт банка а.д. Скопје, е исклучена од натамошните анализи во рамките на овој извештај. На 09.01.2004 година, НБРМ ја укина дозволата за основање и работа на Банката.

учеството на штедилниците во вкупниот финансиски потенцијал. Така, со состојба на 31.12.2003 година, штедилниците заземаа 1,2% од вкупната актива на ниво на банкарски систем, што споредено со 31.12.2002 година претставува пораст од 0,2 процентни поени. Од аспект на прибирањето на штедни влогови на население, како една од основните функции на штедилниците, структурното учество на ниво на банкарскиот систем на крајот на 2003 година изнесува 0,7%, односно 2,2% доколку се земат предвид само денарските штедни влогови, без промени во споредба со крајот на претходната година.

Непроменетото процентуално учество во поглед на мобилизираните штедни влогови на население од страна на штедилниците во вкупните штедни влогови на ниво на банкарски систем, е резултат на структурната доминација на комерцијалните банки во сите сегменти од банкарскиот сектор, вклучително и привлекувањето на вишокот слободни парични средства од населението.

2.1.2. Концентрации и пазарно учество

2.1.2.1. Концентрацијата на банкарскиот сектор

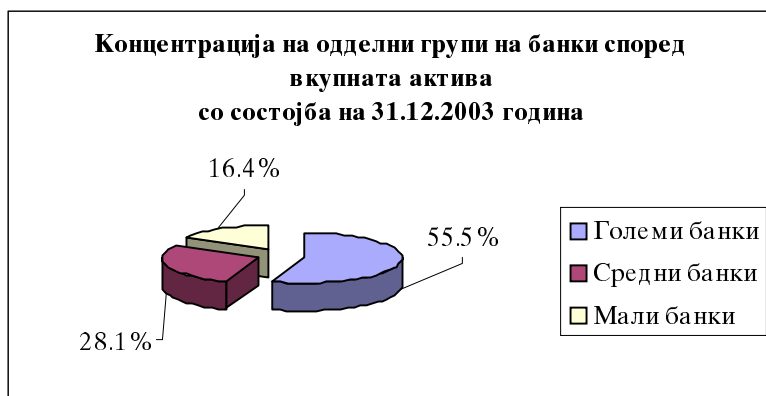
Анализата на концентрацијата на банкарскиот систем на Република Македонија на крајот на 2003 година е направена според три критериуми:

- а) Вкупна актива, односно вкупен финансиски потенцијал;
- б) Капитал со кој банките располагаат ; и
- в) Вкупните банкарски активности

Концентрацијата на банкарскиот сектор, според критериумот вкупна актива е во полза на групата големи банки. Така, со состојба на 31.12.2003 година, нето активата на оваа група банки зазема 55,5% од вкупната нето актива на ниво на банкарски систем, наспроти нето активата на останатите две групи банки, која учествува со 44,5%, во вкупната нето актива. Од тоа, 28,1% и припаѓаат на групата средни банки, а 16,4% на групата мали банки. Споредено со истиот период во минатата година, нема промени во рангирањето на концентрацијата по групи на банки. Позначајни осцилаторни движења на концентрацијата, според активата, се забележуваат во рамките на одделните групи на банки, поточно кај групата на средни банки, чија концентрација се движи во обратна насока од концентрацијата на активата кај групата на големи и мали банки. Така, нето активата на групата на средни банки е помала за 2,9 процентни поени на годишно ниво, а нето активата на групите мали и големи банки е поголема за 1,5 и 1,4 процентни поени во истиот анализиран период, респективно. Намалената концентрација по критериумот вкупна актива кај групата средни банки, е резултат на основањето нова банка во 2003 година, вклучена во групата на мали банки, како и на преминувањето на една банка од групата на средни банки во групата на мали банки.

Графикон бр. 1

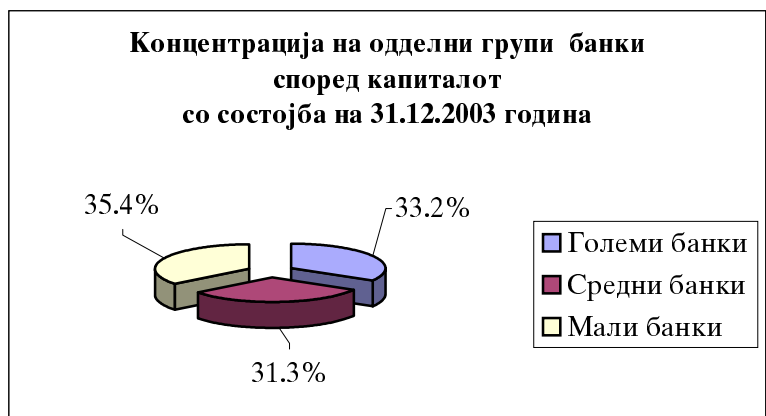
Концентрација на одделни групи на банки според вкупната актива

Концентрацијата на банкарскиот систем, според вториот критериум, капиталната моќ на банките, по групи на банки се движи во интервал од 31,3%-35,4%. За разлика од критериумот вкупна актива, каде групата на големи банки има доминантно учество, кај критериумот вкупен капитал, приматот го зазема групата на мали банки со 35,4% од вкупниот капитал на ниво на банкарски систем. Сепак, критериумот капитална моќ покажува речиси изедначена концентрација по одделни групи на банки. Споредено со истиот период во минатата година, нема позначителни промени во концентрациите на капиталот кај трите групи банки.

Графикон бр. 2

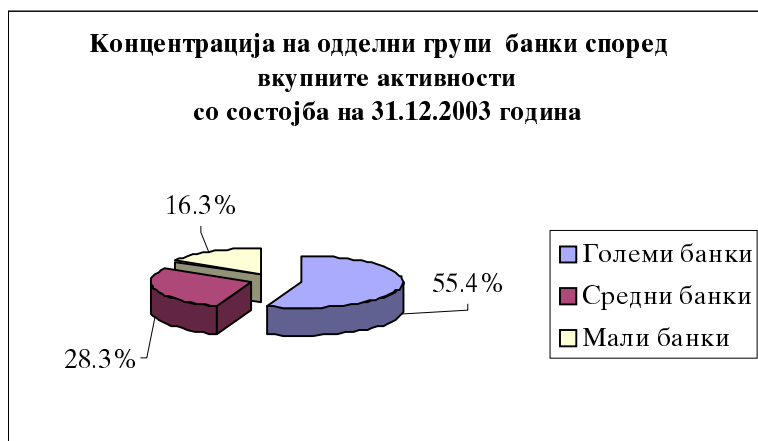
Концентрација на одделни групи банки според капиталот

Вкупните банкарски активности на крајот на 2003 година се концентрирани кај групата на големи банки, со 55,4%, што е за 2,6 процентни поени повеќе во споредба со 31.12.2002 година, а кај групата мали банки зголемувањето на концентрацијата на годишно ниво е за 2,4 процентни поени и со состојба на 31.12.2003 година изнесува 16,3%. За разлика од нив, групата на средни банки бележи намалена концентрација за 5 процентни поени, како последица на намалената вонбилансна активност и на преминувањето на една банка во групата на мали банки и со состојба на 31.12.2003 година изнесува 28,3%.

Графикон бр. 3

Концентрација на одделни групи банки според вкупните активности со состојба на 31.12.2003 година

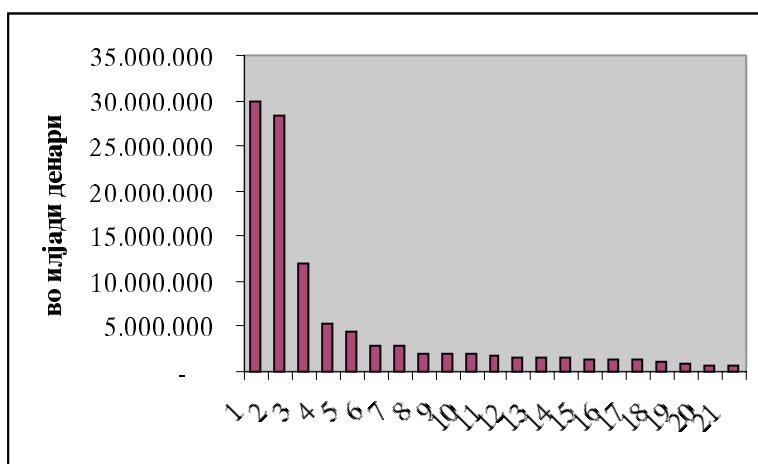

Концентрацијата на активата на банките во Република Македонија, изразена преку индексот на Herfindahl⁴ на крајот на 2003 година, упатува на значајна концентрација⁵, која, анализирана на годишно ниво, бележи тренд на зголемување. Така, со состојба на 31.12.2003 година, концентрацијата на ниво на сите банки во Република Македонија изнесува 1.842 единици, што е за 175 единици повеќе во однос на 31.12.2002 година. Вредноста пак на Херфиндахл индекс за групата на големи банки изнесува 1.618 единици, што е за 153 единици повеќе во споредба со крајот на претходната година.

2.1.2.2. Дисциплинација на активата и капиталот по банки

Графикон бр. 4

Дистрибуција на активата по банки

- Дистрибуцијата на активата по банки со состојба на 31.12.2003 година, покажува голем јаз меѓу активата на најголемата банка и на најмалата банка, односно активата на најголемата банка е за 53 пати поголема од активата на

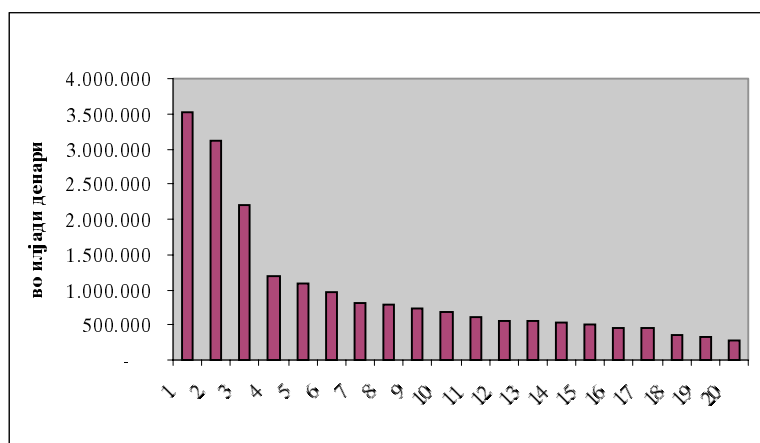
⁴ $H = \sum_{i=1}^n (a_i / A)^2$ (актива на одделна банка / вкупна актива на сите банки * 100)²

⁵ Според Herfindahl доколку индексот се движи помеѓу 1000 и 1800 единици, концентрацијата на активата се смета за прифатлива, а над 1800 за значајна концентрација.

најмалата банка, додека со состојба на 31.12.2002 година тој сооднос беше 47 пати.

- Дистрибуцијата на капиталот по банки споредено на годишно ниво (2002, 2003 година) е непромената. Имено, капиталот на најголемата банка е за 13 пати поголем од капиталот на најмалата банка.

Графикон бр. 5
Дистрибуција на капиталот по банки

Компаративната анализа меѓу дистрибуцијата на активата по банки и дистрибуцијата на капиталот по банки, покажува поголема разлика во вредноста на активата помеѓу најголемата и најмалата банка, наспроти дистрибуцијата на капиталот. Ова се должи на релативно развиената депозитна база кај поголемите банки, која служи за финансирање на најголем дел од нивните активности.

2.1.2.3. Пазарно учество на банките

Констатацијата за доминантното учество на групата на големи банки во сите сфери од банкарското работење, се задржува и во сегментот пазарно учество според вкупната актива, кое изнесува 55,5%.

Ако се земе предвид кредитната активност на банките⁶, учеството на групата големи банки во кредитната активност на сите банки на 31.12.2003 година, изнесува 48,3%, што е за 1,5 процентни поени повеќе во споредба со крајот на 2002 година, кога тоа учество изнесуваше 46,9%. Трендот на пораст на кредитната активност е присутен и кај групата на мали банки чие пазарно учество согласно пласираните кредити е зголемено за 4 процентни поени и изнесува 15,2% со состојба на 31.12.2003 година. Намалениот обем на кредитна активност од страна на групата на средни банки за 5,5 процентни поени на годишно ниво, во основа, е последица на преминувањето на една банка во групата на мали банки и вклучувањето на новооснованата банка во истата група. Пазарното учество на групата на средни банки на крајот на 2003 година изнесува 36,5%.

Мобилизирањето на депозити⁷, е најизразено кај групата на големи банки. Имено, со состојба на 31.12.2003 година, пазарното учество на групата на големи

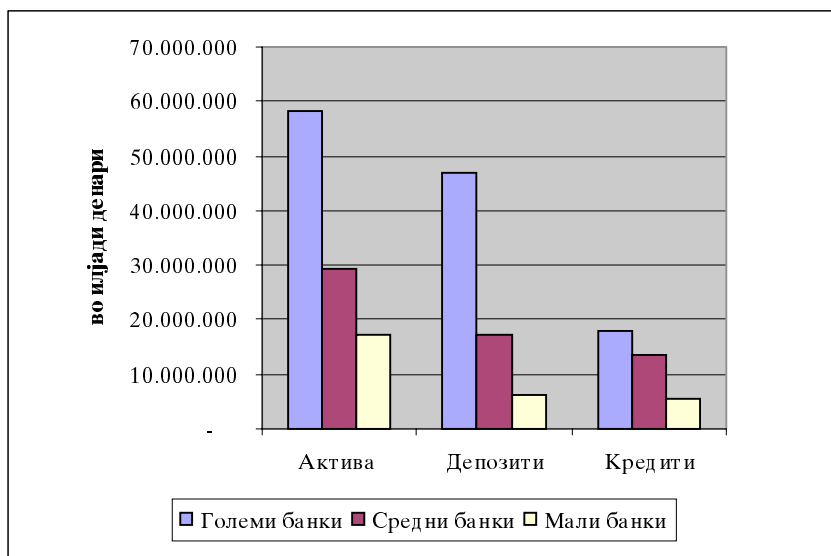
⁶ Кредити пласирани во нефинансискиот сектор (претпријатија и население)

⁷ Депозити од нефинансискиот сектор (претпријатија и население)

банки од аспект на депозитната активност на банките изнесуваше 66,8%, односно 66,4%, во истиот период претходната година. Останатите две групи банки го покриваа овој сегмент со 33,2%, од кои 24,4% припаѓаа на групата средни банки, а остатокот од 8,8% на групата мали банки, без промени во учеството споредено со 31.12.2002 година. Ова се должи на порастот на депозитна база во текот на 2003 година, кој е поизразен кај групата на големи банки. Имено, депозитна база кај двете по големина банки на крајот на 2003 година година е зголемена за 22% споредено со крајот на 2002 година, додека вкупната депозитна база кај групите на средни и мали банки е зголемена за 19,7%.

Графикон бр. 6

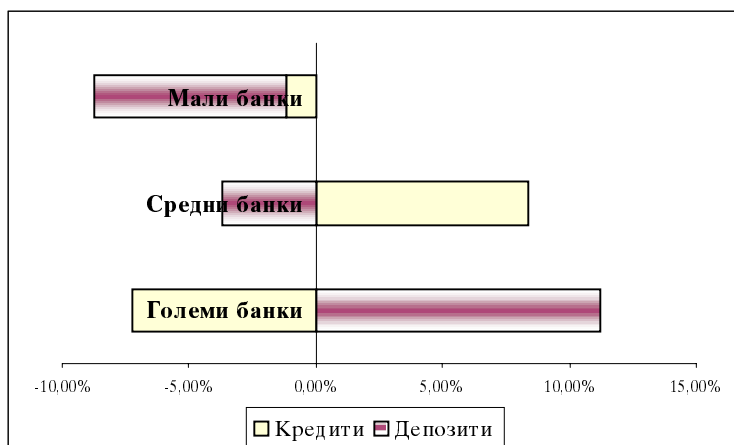
Пазарно учество на одделни групи банки според вкупната актива, депозити и кредити

Со компарацијата на пазарното учество на трите групи на банки во поглед на нивните кредитни и депозитни активности, во однос на финансискиот потенцијал, се воочуваат одредени девијации, кои се повеќе или помалку изразени по поодделни групи на банки. Така, со состојба на 31.12.2003 година, анализата на групата на големи банки покажа голема девијација помеѓу нивната кредитна и депозитна активност во однос на вкупната актива, која се движи од негативни 7,2% за кредитното пазарно учество, до позитивните 11,2% за депозитното пазарно учество. Наведените показатели укажуваат на фактот дека активностите на првите две банки, релативно повеќе биле насочени кон прибирање на депозити, наспроти обемот на пласирање средства во стопанството и кај населението. Што се однесува пак до групата средни банки, девијацијата во пазарните учества е во обратна насока од претходната група банки (8,4% за кредити, односно -3,7% за депозити). Најмал степен на девијација е присутен кај групата на мали банки (-1,2% за кредити и -7,5% за депозити). Споредено со 31.12.2002 година, девијациите кај одделните групи банки според трите критериуми, пазарно учество на кредитната и депозитна активност во однос на пазарното учество според вкупната актива, во основа остануваат непроменети.

Графикон бр. 7

Девијација од пазарното учество на одделни групи банки според вкупната актива

2.1.3 Социјална структура

Степенот на приватизираност на банкарскиот капитал во Република Македонија со состојба на 31.12.2003 година изнесува 87%, односно 91,4% доколку при анализата се из земе Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје, која е целосно во државна сопственост. Анализирано по одделни банки, степенот на приватизираност се движи во интервал од 66,7% до 100% кај седум банки. Споредено со 31.12.2002 година, степенот на приватизираност на банките е зголемен за 1,1 процентни поени.

Со состојба 31.12.2003 година, странскиот капитал во Република Македонија е присутен во петнаесет банки со процентуално учество кое се движи од 0,2% до 100%. Странскиот капитал во вкупниот банкарски капитал во Република Македонија изнесува 47,2%, што е за 2,8 процентни поени повеќе во споредба со крајот на декември 2002 година.

Од вкупниот капитал на групата големи банки, 51,9% е контролиран од страна на странски акционери. Овој процент кај групата на средни банки изнесува 44,6%, а кај групата на мали банки 45%.

Преглед бр. 3

Структурно учество на банките според видови на сопственост

Вид на сопственост	Број на банки		Учество во вкупниот капитал (%)		Учество во вкупната актива (%)	
	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2002	31.12.2003
Банки во сопственост на домашни приватни акционери	12	12	50,5	46,6	54,0	51,3
Банки во сопственост на државата	1	1	4,9	4,8	2,0	1,8
Банки во сопственост на странски акционери	7	8	44,6	48,6	44,0	46,9
Вкупно	20	21	100,0	100,0	100,0	100,0

Напомена: Како банки во сопственост на странски акционери се земени сите оние кои во структурата на капиталот евидентирале учество на странски капитал над 50%.

На крајот на 2003 година, осумте банки кои се во сопственост на странски акционери, покриваат 47% од вкупната актива на ниво на сите банки, односно 48,6% од ангажираниот капитал во банките во Република Македонија. Банките пак, во сопственост на домашни приватни акционери, кои со состојба на 31.12.2003 година година се 12, покриваат 51,3% од вкупната актива на ниво на сите банки, односно 46,6% од ангажираниот банкарски капитал.

Анализирано по групи на банки, се констатира дека во групата на големи банки, една банка е во сопственост на странски акционери, две банки се во сопственост на странски акционери во групата на средни банки, додека кај групата на мали банки овој број изнесува пет.

2.1.4. Банкарска мрежа и број на вработени

Со состојба на 31.12.2003 година, четири од вкупниот број банки во Република Македонија се лоцирани надвор од Скопје, со учество во вкупниот потенцијал од 11,8%.

Од друга страна, постои релативно разгранетата мрежа на филијали, експозитури, шалтери и деловни единици. Со состојба на 31.12.2003 година, банките во Република Македонија имаа: 34 филијали, 171 експозитураи, 73 шалтери и 15 деловни единици. Секако, треба да се имаат предвид и шалтерите на ЈП Македонски пошти (320 поштенски единици со 620 шалтери на целата територија на Република Македонија) со кои располага Поштенска банка АД Скопје. Споредено со 31.12.2002 година, бројот на експозитурите е зголемен за 13, што укажува на експанзија на банките во работата со населението, засилување на конкуренцијата и доближување на банкарските услуги до граѓаните, што треба да резултира со повисок квалитет во наредниот период.

Со состојба на 31.12.2003 година, бројот на вработените на ниво на сите банки изнесува 4.595, од кои во групата на големи банки припаѓаат 2.522, во групата на средни банки работат 1.078, додека 999 вработени се вклучени во групата на мали банки. Споредено со крајот на 2002 година, бројот на вработени е зголемен за 26.

2.2. Активност на банките

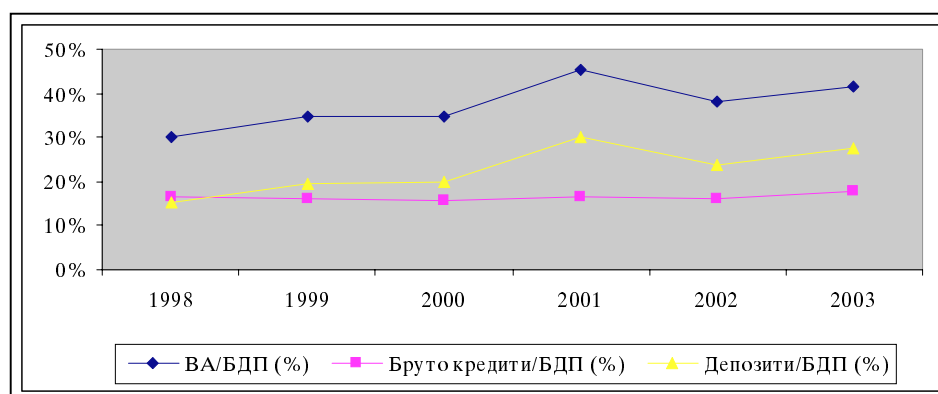
Конзистентната макроекономска политика и успешното остварувањето на целите на монетарната политика преку одржувањето на ценовната стабилност, создадоа поволен амбиент за остварување на очекувањата за постепено ревитализирање на економијата и интензивирање на целокупната економска активност во земјата. На тој начин, се создадоа услови за динамизирање на активностите и во банкарскиот сектор. Динамизирањето на економскиот раст во земјата во текот на 2003 година, беше овозможено, помеѓу другото, и со зголемена кредитна поддршка од страна на банкарскиот сектор за што главна детерминанта беше проширената депозитна база како најзначаен извор на средства.

Трендот на пораст на депозитниот потенцијал на банките од претходните години продолжи и во текот на 2003 година. Како резултат на тоа, нивото на депозитниот потенцијал на банките на 31.12.2003 година го надмина највисокото достигнато ниво на депозитите со евро конверзијата на крајот на 2001 година. Ваквиот тренд на депозитниот потенцијал упатува на натамошното јакнење на

кредибилитетот на банките во Република Македонија, што придонесува за проширување на основата за интензивирање на нивната кредитна активност.

Зголемениот депозитен потенцијал на банките во Република Македонија како главна детерминанта на кредитната активност која е во функција на поддршка на вкупната економска активност, истовремено рефлектира и континуирано јакнење на степенот и ефикасноста на финансиската интермедијација во македонската економија. Степенот на финансиска интермедијација на банките во Република Македонија, измерен преку релацијата на вкупната актива, бруто кредитите кај комитенти и вкупните депозити со бруто домашниот производ, бележи умерен континуиран тренд на пораст.

Графикон бр. 8
Степен на финансиска интермедијација

На 31.12.2003 година, овој показател пресметан како однос помеѓу вкупната актива, бруто кредитите кај комитенти и вкупните депозити со бруто домашниот производ⁸ на Република Македонија изнесува 41,4%, 17,8% и 27,7%, респективно. Степенот на финансиска интермедијација утврден согласно првиот показател, во напредните земји во транзиција се движи околу 100%, додека во земјите членки на ЕУ изнесува околу 250%. Споредбата со нивото на овој показател во Република Македонија укажува дека истиот е на релативно ниско ниво и упатува на фактот дека постои значително поле за проширување на активностите на банките и зголемување на степенот и ефикасноста на финансиска интермедијација во функција на економскиот развој на земјата.

2.2.1. Активна на банкиџе

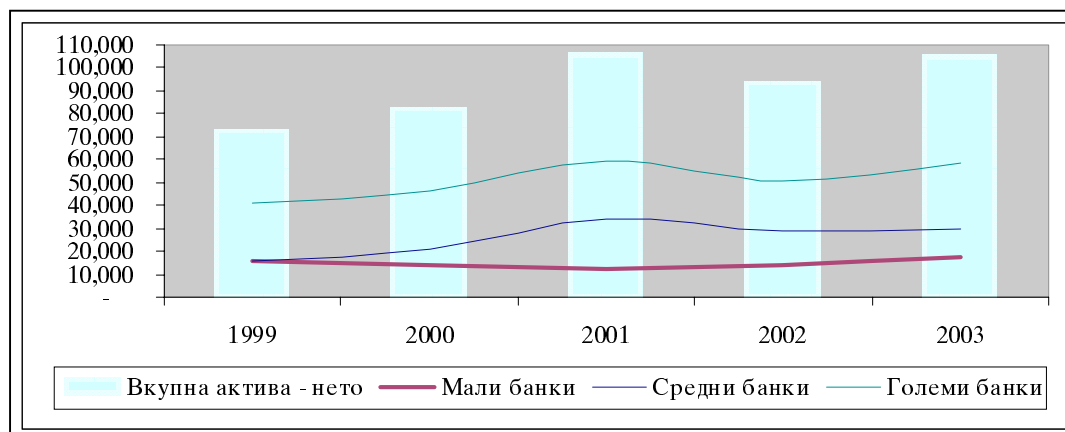
Динамички анализирано, во изминатите пет години, вкупната актива на банките во Република Македонија, бележи континуиран тренд на пораст, со исклучок на состојбата на 31.12.2002 година. Динамиката на вкупната актива, главно беше поддржана од континуираниот тренд на пораст на вкупните депозити, како најзначаен извор на средства на банките. Анализирано по групи на банки (големи, средни и мали), ваквата нагорна линија на вкупната актива на банките во најголема мера е резултат на трендот на пораст на активата на групата големи банки со оглед на нејзиното континуирано доминантно учество од над 54% во нето активата на банките во Република Македонија. Сепак, не треба да се занемари и придонесот на групата средни банки кон трендот на зголемување на вкупната актива, која иако има помало структурно учество од групата големи банки (во анализираниот период се движеше од минимум 21,3%

⁸ Процентот податок за 2003 година од Државен Завод за Статистика

до максимум 32,3%), имаа значајно процентуално учество во вкупниот пораст на нето активата. Споредено, 31.12.2003 година со 31.12.1999 година, 52,2% од вкупниот пораст на нето активата е резултат на порастот на активата на групата големи банки, а 42,9% на групата средни банки. Како резултат на ваквите движења, во изминатите пет години опаѓа учеството на групата мали банки во вкупната актива на банките. Така, ова учество на крајот од 2003 година изнесуваше 16,3%, што е пад за 5,4 процентни поени во однос на состојбата од крајот на 1999 година. Со тоа, опаѓа учеството на оваа група банки во финансиската интермедијација во земјата за сметка на порастот на учеството на групата средни банки, кој во периодот 1999-2003 година изнесува 6,8 процентни поени.

Графикон бр. 9

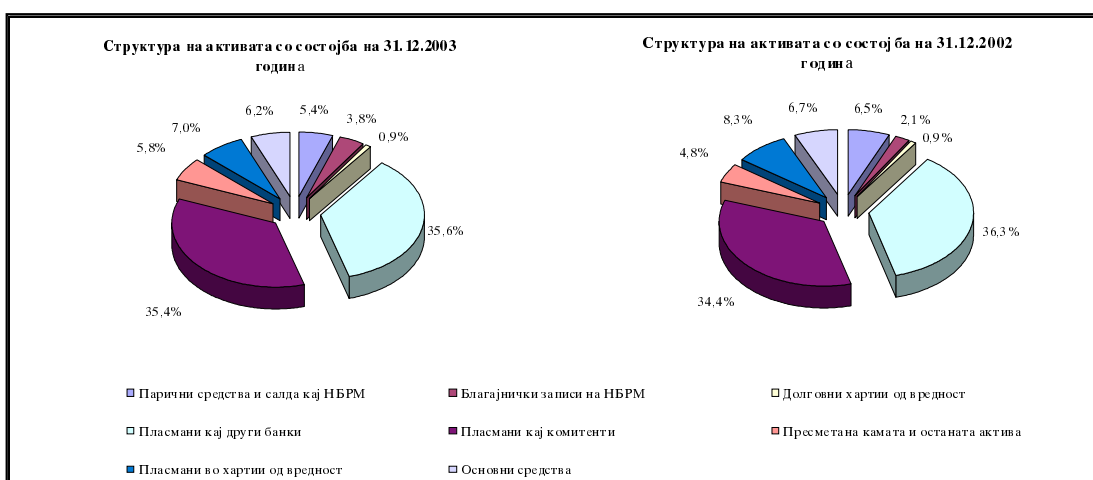
Тренд на движење на вкупната актива и по групи на банки

Со состојба на 31.12.2003 година, вкупната актива на банките во Република Македонија, изнесуваше 104.875 милиони денари, што во однос на состојбата на 31.12.2002 година, претставува пораст за 11.662 милиони денари, или за 12,5% (Биланс на состојба - Анекс бр. 1). Зголемувањето на активата, во однос на 31.12.2002 година, се манифестира преку порастот на двата доминантни сегмента на вкупната актива - кредитите на комитенти и пласманите кај други банки, како и преку порастот на благаяничките записи на Народна Банка на Република Македонија и на пресметаната камата и останата актива. Останатите позиции на активата (паричните средства и салда кај Народна банка на Република Македонија, долговните хартии од вредност, пласманите во хартии од вредност и основни средства) не бележат позначајни промени во анализираниот период. Воедно, нивното поединечно учество не надминува 10% од нето активата на банките во Република Македонија, со што не влијаат врз нивото и квалитетот на активата.

Со состојба на 31.12.2003 година, структурата на активата е речиси непроменета во однос на состојбата на 31.12.2002 година. Пласманите кај други банки го задржаа највисокото учество од 35,6%, по што следуваат кредитите на комитенти со 35,4%. Останатите 29,0% се однесуваат на останати позиции на активата чие поединечно учество не бележи позначајни промени во двата споредбени периода. Ваквото структурно учество на активата, значи задржување на досегашната стратегија на банките кон насочување на најголемиот дел од девизните заштеди на населението во пласмани, во првокласни банки во светот, и покрај законски дадената можност за кредитирање во земјата, како денарски така и девизно.

Графикон бр.10
Структура на активата

2.2.1.1. Кредитна активност на банките (кредити на нефинансиски субјекти и пласмани кај банки)

Трендот на умерена месечна позитивна динамика на кредитната активност на банките продолжи и во текот на 2003 година, при што евидентно е зајакнување на интензитетот на истата во однос на трендот во текот на 2002 година. Постепеното интензивирање на кредитната активност од страна на банките, особено во второто полугодие од 2003 година, придонесува кон јакнењето на финансискиот потенцијал на приватниот сектор и населението, следствено со тоа давајќи позитивен импулс за динамизирање на економскиот развој.

Во таа насока, потврда претставува порастот на бруто кредитите на комитенти (нефинансиски правни лица и население) кои од 38.769 милиони денари на 31.12.2002 година, достигнаа ниво од 45.186 милиони денари, на 31.12.2003, односно стапка на меѓугодишен пораст од 16,6%. Нето кредитите на комитенти, на 31.12.2003 година изнесуваа 37.111 милиони денари, што во однос на крајот на 2002 година, значи зголемување за 5.041 милиони денари или 15,7%. За споредба, меѓугодишната стапка на пораст на бруто кредитите за 2002 година, изнесувала 1,2%, а за нето кредитите 4,6%, што е далеку пониско ниво на пораст во однос на стапките на пораст за 2003 година. Со ова се потврдува позитивниот тренд на зголемување на кредитирањето на приватниот сектор и населението од страна на банките во текот на 2003 година.

Анализирано според групи на банки (големи, мали и средни), зголемувањето на бруто кредитите е речиси рамномерно условено од зголемувањето на кредитите кај групата на големи и мали банки, со оглед на фактот што 55,4% од вкупниот пораст се однесува на порастот на бруто кредитите на групата на големи банки, а 43,4% на групата на мали банки. Во структурата на бруто кредитите, доминантно место има групата на големи банки со 49,5% (48,6% - 31.12.2002 година), по што следува групата на средни банки со 34,5% (40,1% - 31.12.2002 година). Останатите 16,0% се однесуваат на групата на мали банки (11,4% - 31.12.2002 година).

Преглед бр. 4

Структура на кредитите на нефинансиски субјекти и население

Период	Корисници	Прејирција		Други комитени		Население		Вкупно
		Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	
31.12.2002	Рочност							
	Доспасани	911	42	0	4	94	0	1.051
	Крајкорочни	12.557	1.336	409	379	1.203	0	15.884
	Долгорочни	5.421	3.178	52	297	3.933	0	12.882
	Нефункционални	7.073	1.129	2	125	609	15	8.953
	Бруто кредити	25.963	5.685	462	804	5.840	15	38.769
	Резерви за поинцијални зауби							-6.699
	Нето кредити							32.070
31.12.2003	Рочност							
	Доспасани	805	108	1	30	137	0	1.082
	Крајкорочни	12.713	1.665	24	60	1.732	-	16.193
	Долгорочни	6.914	3.918	-	98	6.853	3	17.786
	Нефункционални	7.897	1.303	155	99	655	18	10.126
	Бруто кредити	28.329	6.994	179	287	9.376	21	45.186
	Резерви за поинцијални зауби							-8.075
	Нето кредити							37.111
Кредитни побарувања прекинети на вонбилансна евиденција								10.819
Кредитни побарувања прекинети на вонбилансна евиденција								

Анализата на кредитите од аспект на **рочноста, секторската и валутната структура**, упатува на некои умерени квалитативни поместувања, во насока на натамошно интензивирање на долгорочното кредитирање, кое особено е изразено кај секторот население во споредба на секторот претпријатија, како и во насока на умерено зголемување на девизното кредитирање на претпријатија.⁹

Со состојба на 31.12.2003 година, од аспект на **секторската структура**, доминантно место и натаму имаат кредитите на претпријатија кои во вкупните кредити учествуваат со 78,1% (81,6% - 31.12.2002 година), а кредитите на население со 20,8%, што е за 5,7 процентни поени повеќе во однос на учеството на 31.12.2002 година.

Според **валутната структура**, 61,6% од вкупните кредити одобрени од страна на банките се денарски (60,7% - 31.12.2002 година), 22,2% се денарски кредити со девизна клаузула (22,5% - 31.12.2002 година), а остатокот од 16,2% се девизни кредити пласирани врз основа на кредитни линии од странство и мал дел на резиденти за плаќање во земјата согласно либерализацијата со законските измени во девизното работење (16,8% - 31.12.2002 година).

Анализирано според **рочноста**, краткорочните кредити учествуваат со 35,8% (40,9% - 31.12.2002 година), а на долгорочните кредити отпаѓа 39,4% (33,2% - 31.12.2002 година), што упатува на структурно поместување во насока на пораст на учеството на долгорочните кредити за сметка на падот на учеството на краткорочните кредити. Во анализираниот период, долгорочните кредити бележат зголемување за 4.904 милиони денари или за 38,1%, а краткорочните кредити за 309 милиони денари или 1,9%. Притоа, анализирано од секторски

⁹ Во согласност со измените и дополнувањата на Законот за девизно работење, според кои овластените банки во Република Македонија можат да одобруваат кредити во девизи на резиденти.

аспект, на годишно ниво, поинтензивен пораст бележат долгорочните кредити на население (за 2.923 милиони денари или 74,3%), наспроти евидентираниот пораст на долгорочните кредити кај претпријатија (за 2.233 милиони денари или 26,0%).

Ваквите позитивни движења во текот на 2003 година, упатуваат на задржување на трендот на интензивирање на долгорочното кредитирање кој беше регистриран во текот на 2002 година. Евидентираниите поволни поместувања во рочната структура на кредитите во секторот на претпријатија и особено во секторот на население, говори за промена во стратегијата на банките во насока на зајакнување на преференцијата кон долгорочното кредитирање, што претставува сигнал за постепено зголемување на финансиската поддршка на економскиот пораст преку банкарското кредитирање.

Покрај, кредитите кај нефинансиските субјекти и население, сеуште еден значаен дел од кредитната активност се однесува на пласманите кај домашни и странски банки. Со состојба на 31.12.2003 година, пласманите кај домашни и странски банки изнесуваа 37.301 милион денари, односно 35,6% од вкупната актива на банките во Република Македонија. Споредено со крајот на 2002 година, тие бележат пораст за 3.498 милиони денари или за 10,3%. Во структурата на пласманите кај банки, доминантно учество имаат девизните сметки кај домашни и странски банки со 92,2%. Останатите 7,8% се однесуваат на вкупните кредити одобрени на други банки (Биланс на состојба - Анекс бр.1).

Анализирано според **групи на банки**, во структурата на пласмани кај домашни и странски банки, 62,1% се однесува на учеството на групата на големи банки (57,8% - 31.12.2002 година). Воедно, остварениот годишен пораст на пласманите кај домашни и странски банки, е резултат на зголемувањето на овие пласмани кај групата на големи банки.

2.2.1.2. Пласмани во хартии од вредности

На крајот на 2003 година, банките во Република Македонија, како и на крајот на 2002 година, располагаа со мошне скромно портфолио на хартии од вредност. На 31.12.2003 година, портфолиото на хартии од вредност изнесуваше 12.325 милиони денари, односно 11,8% од вкупната актива на банките во Република Македонија, што е речиси неизменето учество споредено со крајот на 2002 година (11,3%). Анализирано, од аспект на структурата, не се забележани поместувања, при што и со состојба на 31.12.2003 година, најголем дел од хартиите од вредност, се однесуваат на државните обврзници издадени од страна на Република Македонија по различни основи и на благајничките записи на Народна банка на Република Македонија. Со состојба на 31.12.2003 година, државните обврзници издадени од страна на Република Македонија изнесуваа 6.706 милиони денари или 54,4% од вкупното портфолио инвестиции во хартии од вредност (65,9% - 31.12.2002 година). Од нив, 87,8% отпаѓа на државните обврзници издадени врз основа на реструктурирањето на Стопанска банка АД Скопје¹⁰ кои се со рок на достасување 15 години. Остатокот се обврзници издадени од страна на Република Македонија, Агенцијата за санација на банка, како и врз основа на “замрзнато” девизно штедење. На крајот на 2003 година, благајничките записи на Народна Банка на Република Македонија изнесуваа

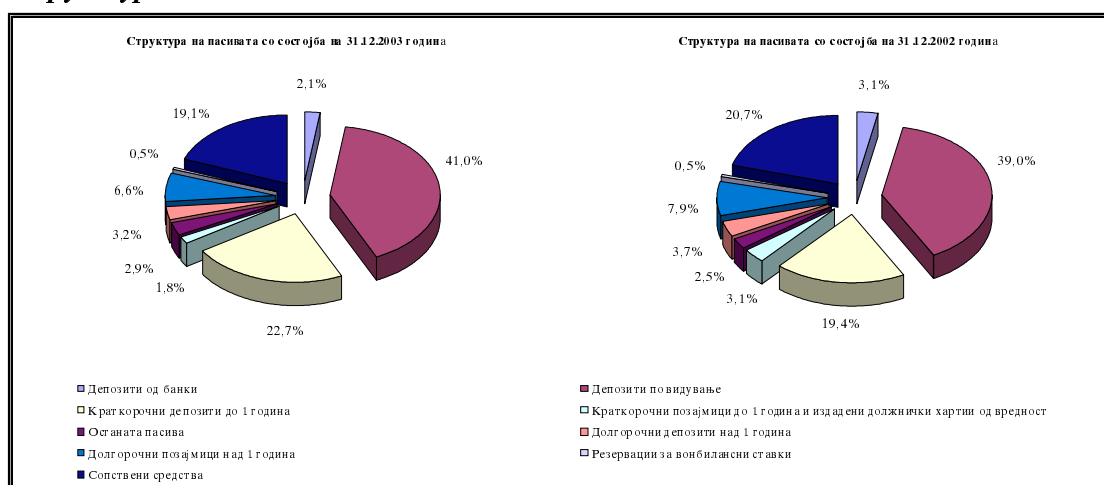
¹⁰ Закон за гарантирање на инвестицијата на стратегиски инвеститори и за преземање на одделни побарувања од крајни корисници од страна на Република Македонија во Стопанска банка а.д. Скопје.

3.975 милиони денари¹¹, или 32,3% од вкупното портфолио инвестиции во хартии од вредност (18,6%- 31.12.2002 година).

2.2.2. Обврски и сојствени средства

Во вкупната пасива на банките, со состојба на 31.12.2003 година, најзначајни чинители беа депозитите на нефинансиски правни лица и население со 66,9% и сопствените средства со 19,1%. Депозитите од банки и позајмиците (краткорочни и долгорочни), учествуваа со 10,5%, во пасивата. Од нив, како и во претходната година, доминантното учество со 63,0% го задржаа долгорочните позајмици, кои главно се однесуваат на позајмиците од странски банки врз основа на долгорочни странски кредитни линии.

Графикон бр.11
Структура на пасивата

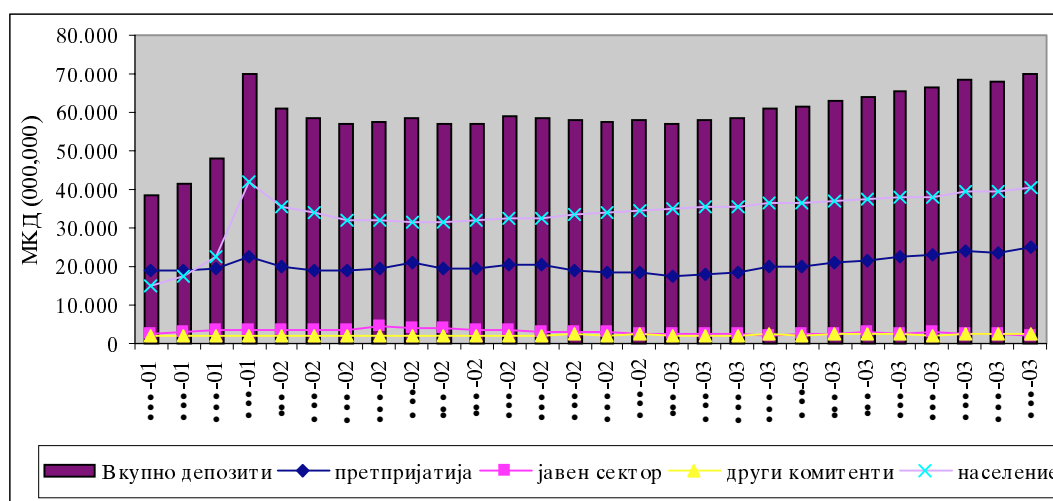
2.2.2.1. Дейозити на нефинансиски правни лица и население

Континуирианиот тренд на пораст на депозитниот потенцијал на банките во Република Македонија, кој особено се интензивира и кулминира со евро конверзијата (31.12.2001 година) продолжи и во текот на 2003 година, со што се надмина достигнатото највисоко ниво на депозитите со евро конверзијата. Вкупните депозити од нефинансиски правни лица и население на крајот на 2003 година изнесуваа 70.188 милиони денари, што претставува пораст за 193 милиони денари или за 0,3% во однос на 31.12.2001 година, односно за 12.283 милиони денари или за 21,2% споредно со состојбата на 31.12.2002 година. Ваквата позитивна динамика на пораст на вкупните депозити, придонесува за понатамошното јакнење на финансискиот потенцијал на банките.

¹¹ Благајнички записи на Народна банка на Република Македонија евидентирани во билансот на состојба на банките.

Графикон бр.12

Движење на вкупниите депозити и на депозитиите од нефинансиски правни лица и население

Од аспект на поделбата **по сектори**, депозитите на претпријатија и на население, забележаа речиси идентично апсолутно зголемување на годишно ниво (за 6.370 милиони денари или 34,3% и за 6.031 или 17,5%, респективно). Но, и покрај поизразениот пораст на депозитите на претпријатија од порастот на депозитите на население, депозитите на население го задржаа доминантно место со 57,8% (59,7% - 31.12.2002 година), додека на депозитите на претпријатија отпаѓа 35,5%, што е за 3,4 процентни поени повеќе во однос на учеството на 31.12.2002 година.

Анализирано од аспект на **рочноста**, на годишно ниво, краткорочните депозити бележат поинтензивен пораст (за 5.760 милиони денари или 31,9%) од депозитите по видување (за 6.600 милиони денари или 18,2%), што детерминира зголемување на учеството на краткорочните депозити за 2,8 процентни поени за сметка на намалувањето на учеството на депозитите по видување за 1,6 процентни поени. Но, и покрај ваквите позитивни движења во текот на 2003 година, во насока на континуиран тренд на пораст на краткорочните депозити со што се продолжи трендот од 2002 година, сепак според рочноста, највисоко учество имаат депозитите по видување¹² со 61,2% (62,8%- 31.12.2002 година).

Од **валутен аспект**, речиси подеднакво зголемување бележат и девизните и денарските депозити, при поизразен пораст на девизните депозити. Споредено 31.12.2003 година со 31.12.2002 година, порастот на девизните депозити изнесува 6.703 милиони денари, или 22,1%, а порастот на денарските депозити изнесува 5.581 милиони денари, или 20,2%. Ваквото зголемување, речиси подеднакво се должи на порастот на девизните депозити на претпријатија и на население, како одраз на одредбите од новиот Закон за девизно работење (за слободно располагање со девизните средства) и на сеуште изразената склоност за штедење во странска валута од страна на населението. Но, според структурното учество, споредено на годишно ниво, не се регистрирани позначајни промени. Така, девизните депозити учествуваат со 52,7% во вкупните депозити (52,3% - 31.12.2002 година), а останатите 47,3% се однесуваат на денарските депозити, наспроти 47,7% на 31.12.2002 година.

¹² При што се земени предвид и ограничените депозити.

Анализирано според групи на банки (големи, средни и мали), на 31.12.2003 година, во структурата на вкупните депозити, во вкупните депозити на население и вкупните депозити по видување (како главни категории на вкупните депозити), доминантно учество имаше групата на големите банки (66,8%, 71,1% и 65,8%, респективно). Во споредба со учествата на крајот на 2002 година, тие се речиси неизменети. Оттука, споредено на годишно ниво, порастот на вкупните депозити, на вкупните депозити на население и по видување, во најголема мера е одраз на порастот на вкупните депозити кај групата на големи банки, кое изнесува 68,7%, 68,9% и 78,4%, респективно од вкупниот пораст.

Преглед бр. 5

Структура на депозитите од нефинансиски правни лица и население

во МКД (000,000)											
Период	Депозити	Претпријатија		Јавен сектор		Други институции		Население			
	Рочности	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Вкупно	
31.12.2002	По видување	7.951	4.580	1.625	-	1.556	-	5.718	14.213	35.641	
	Ограничени	271	374	51	-	9	-	-	-	705	
	Крайкорочно орочени до 1 година	4.876	322	558	-	324	430	2.080	9.487	18.076	
	Долгорочно орочени над 1 година	187	-	154	-	74	3	2.189	875	3.482	
	Вкупно	13.284	5.276	2.389	-	1.963	433	9.986	24.574	57.905	
	Спайка на промена -годишно	-4,1%	-39,1%	-32,9%	-	4,4%	92,9%	41,8%	-29,3%	-17,3%	
31.12.2003	Рочности	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Вкупно	
	По видување	8.527	7.019	1.461	-	1.708	-	7.093	16.119	41.928	
	Ограничени	485	462	64	-	8	-	-	-	1.020	
	Крайкорочно орочени до 1 година	6.724	1.481	535	-	433	181	3.583	10.899	23.836	
	Долгорочно орочени над 1 година	231	-	156	-	112	9	2.083	815	3.405	
	Вкупно	15.967	8.963	2.217	-	2.260	190	12.759	27.833	70.188	
	Спайка на промена -годишно	20,2%	69,9%	-7,2%	-	15,2%	-56,2%	27,8%	13,3%	21,2%	

2.2.2.2. Социјални средства

Со состојба на 31.12.2003 година, сопствените средства на банките во Република Македонија изнесуваа 20.075 милиони денари и во структурата на вкупните извори на средства имаа учество од 19,1%. Споредено со крајот на 2002 година, сопствените средства бележат пораст за 796 милиони денари или 4,1%, додека од аспект на структурата може да се констатира дека истите со крајот на 2003 година, не бележат позначајни промени.

Анализирано според групи на банки (големи, средни и мали), сопствените средства на 31.12.2003 година се речиси рамномерно распоредени кај сите три групи на банки, односно поединечното учество изнесува околу 30%, при што највисоко учество има групата на мали банки со 35,4% во рамките на вкупните сопствени средства. Во однос на 31.12.2002 година, структурните учества по групи на банки се речиси непроменети.

2.2.3. Вонбилансни активности на банките

Вкупната вонбилансна актива на банките во Република Македонија во 2003 година изнесува 11.479 милиони денари и во однос на крајот од 2002 година бележи зголемување од 191 милион денари, што се должи на порастот на чинидбените гаранции за 281 милион денари и непокриените гаранции и акредитиви за 88 милиони денари. Овој пораст е амортизиран со падот на покриените вонбилансни ставки од 65 милиони денари и неискористените рамковни кредити за 113 милиони денари.

Ризичните вонбилансни ставки во вкупната вонбилансна актива учествуваат со 89,8% и во однос на крајот од 2002 година нивното учество речиси е задржано на исто ниво.

Преглед бр. 6
Вонбилансни активности

во МКД (000,000)

	31.12.2003	30.06.2003	31.12.2002	30.06.2002	31.12.2001	31.12.2000	31.12.1999
Покриени вонбил. ставки	1.174	884	1.238	1.400	3.134	1.573	1.899
Чинидбени гаранции	3.291	3.306	3.010	2.322	3.340	3.244	2.744
Неиск. рамковни кредити обврски за кредитирање	422	563	536	167	155	123	65
Непокриени гаранции, акредитиви.	6.592	5.991	6.504	8.825	8.811	9.059	9.300
Вкупно вонбилансно	11.479	10.744	11.288	12.714	15.440	13.998	14.008
Ризична вонбилансна актива/ вкупна вонб. актива	89,77	91,77	89,03	88,99	79,70	88,77	86,44

Претходно наведениот показател укажува дека еден значаен дел (89,8%) од вкупните вонбилансни активности на банките во Република Македонија повлекуваат одреден кредитен ризик и како такви имаат потенцијал да се трансформираат во билансни побарувања.

Од структурен аспект, највисоко учество во вкупната вонбилансна актива имаат непокриените гаранции и акредитиви, кое, со состојба на 31.12.2003 година, е 57,4% од вкупната вонбилансна актива. Нивното учество во структурата на вонбилансната актива, споредено со состојбата на крајот од 2002 година, е непроменето.

2.3. Ризици во банкарското работење

2.3.1. Кредитен ризик

Кредитниот ризик има најзначајна улога во дефинирањето на ризичниот профил на банките во Република Македонија.

Анализирано низ призмата на основните индикатори за движењето и квалитетот на кредитното портфолио на банките на крајот од 2003 година, се констатира дека продолжува благиот тренд на намалување на кредитниот ризик.

Вкупната кредитна изложеност на банките во Република Македонија со состојба 31.12.2003 година изнесува 104.306 милиони денари и во споредба со 31.12.2002 година бележи зголемување од 11,9% или 11.092 милиони денари (Анекс бр. 3). Порастот на кредитната изложеност главно е резултат на интензивирање на кредитната активност на банките, а во помала мера се должи на порастот на нивните вонбилансни активности.

Структурната анализа на кредитното портфолио на банките покажува дека и на крајот на 2003 година категоријата редовни кредити со своето учество од 66,0% (31.12.2002 година 68,0%) останува негова доминантна компонента. По редовните кредити, во структурата на кредитното портфолио следуваат категориите други побарувања 13,6% (31.12.2002 година 12,9%), нефункционални кредити 10,3% (31.12.2002 година 9,7%), вонбилансната изложеност 9,6% (31.12.2002 година 8,9%) и редовната камата 0,5% (31.12.2002 година 0,6%). Оттука, може да се заклучи дека во текот на 2003 година нема значајни поместувања во структурното учество на категориите кои ја сочинуваат кредитната изложеност на банките.

На 31.12.2003 година вкупните побарувања на банките класифицирани во ризични категории В, Г и Д во однос на вкупната кредитна изложеност изнесуваат 15,1% (без побарувања класифицирани во ризична категорија Д подолго од два квартала кои се прекнижени во вонбилансна евиденција) што, во споредба со состојбата на 31.12.2002 година претставува незначително подобрување од 0,8 процентни поени.

Доколку при анализата се исклучат побарувањата од Република Македонија и Народна Банка на Република Македонија во вкупен износ од 8.715 милиони денари, како и побарувањата од странски банки класифицирани во ризичните категории А и Б во вкупен износ од 31.716 милиони денари, тогаш учеството на кредитната изложеност класифицирана во ризични категории В, Г и Д на 31.12.2003 година би изнесувало 24,7% од вкупната кредитна изложеност на банките. Во споредба со 31.12.2002 година овој показател бележи подобрување од 2,7 процентни поени, додека во споредба со 31.12.2001 година (последен период за кој важеше старата методологија за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции) подобрувањето изнесува 9 процентни поени.

На крајот на 2003 година, стапката на покриеност на вкупната кредитна изложеност во ризични категории В, Г и Д изнесува 81,0% од гарантниот капитал на банките во Република Македонија, што во споредба со 31.12.2002 година претставува зголемување за 3,3 процентни поени. Ова упатува на извесно влошување на показателот, што е резултат на апсолутниот пораст на кредитната изложеност во ризичните категории В, Г и Д за 889 милиони денари, наспроти помалиот пораст на гарантниот капитал кој во анализираниот период изнесува 319 милиони денари.

Сепак, доколку при анализата се земат предвид издвоените резервации за кредитната изложеност класифицирана во ризични категории В, Г и Д, се констатира дека непокриениот дел на овој сегмент од ризичната изложеност на банките на 31.12.2003 година изнесува 6.318 милиони денари, што е 6,0% од вкупното кредитно портфолио, односно 32,5% од гарантниот капитал на банките во Република Македонија на 31.12.2003 година. Споредено со 2002 година, овој показател е намален за 9,1 процентен поен и упатува на заклучокот дека и покрај релативно високиот кредитен ризик со кој се соочуваат банките, нивното солвентно работење не е загрозено. Имено, доколку се претпостави најлошо сценарио на целосна ненаплата на банкарските пласмани класифицирани во ризични категории В, Г и Д, тогаш загубите во целиот банкарски сектор би се покриле со 32,5% од гарантниот капитал.

Движењата на основните индикатори за квалитетот на кредитното портфолио на банките анализирани по групи на банки, укажуваат на значаен степен на влијание на групата на големи банки врз нивото на високоризични пласмани на ниво на банкарски систем. Притоа, анализирано според показателот кредитна изложеност во В, Г и Д спрема вкупната кредитна изложеност, најлошо кредитно портфолио има групата на мали банки со 21,48%, по што следува групата големи банки со 15,66%, додека групата средни банки има показател од 10,65% што е за 4,45 процентни поени помал од просечниот на ниво на сите банки. Од аспект на показателот нето В, Г и Д во однос на гарантниот капитал, најлошо кредитно портфолио има групата на големи банки со 48,23%, по што следува групата средни банки со 26,37%, додека најнизок показател од 23,03% има групата на мали банки, што е за 9,47 процентни поени помал од просечниот на ниво на сите банки. Причината што носител на највисокото учество на нето пласманите во ризичните категории В, Г и Д во однос на гарантниот капитал е

групата на големи банки е пониското ниво на капитализираност на оваа група споредно со групата на мали банки.

Преглед бр. 7

Показатели за квалитет на кредитно портфолио на банките по групи на банки

	% на В,Г,Д во вк. кред. изл.					% на Д во вк. кред. изл.					% на В,Г,Д во гарантен капитал					% на нето В,Г,Д во гарантен капитал				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Големи банки	42,32	39,84	43,43	17,09	15,66	8,30	12,27	6,42	2,91	7,05	267,45	174,17	194,67	132,10	141,67	125,74	72,00	99,28	63,65	48,23
Средни банки	45,95	24,58	19,16	14,62	10,65	5,01	3,23	1,59	0,88	2,33	177,65	63,90	52,99	66,65	52,43	105,86	36,72	33,37	43,78	26,37
Мали банки	31,13	35,81	35,64	14,50	21,48	5,78	6,25	3,75	3,06	3,65	42,37	46,63	56,21	29,88	48,84	22,01	23,59	32,43	14,44	23,03
Показатели на ниво на банкарски систем	41,34	34,83	33,73	15,94	15,10	6,99	8,64	4,26	2,25	5,19	145,34	94,15	95,68	77,71	81,01	74,64	43,57	52,35	41,58	32,50

Преглед бр. 8

Показатели за квалитет на кредитно портфолио на банките

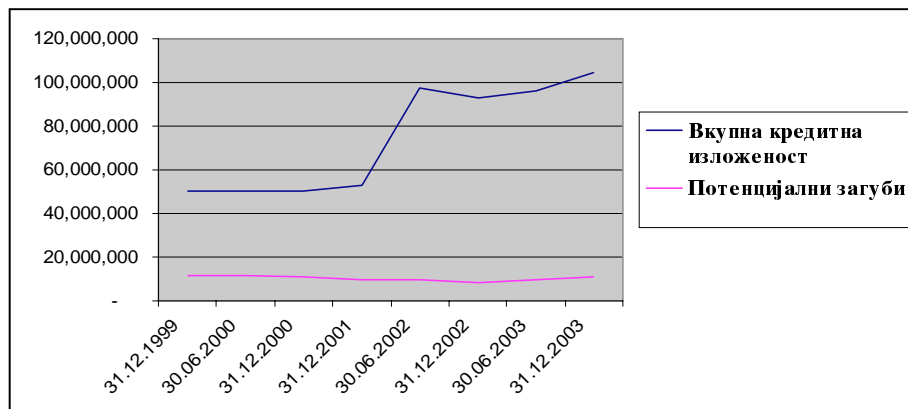
Показатели	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2001*	30.06.2002	30.06.2002*	31.12.2002	31.12.2002*	30.06.2003	30.06.2003*	31.12.2003
% на В,Г,Д во вк. кред. изл.	41,3	34,8	33,73	38,2	17,41	21,54	15,94	20,50	16,41	21,19	15,10
% на Г,Д во вк. кред. изл.	25,1	22,7	18,85	24,3	10,38	14,86	9,22	14,14	9,87	15,02	10,69
% на В и Г во вк. кред. изл.	34,4	26,18	29,47	27,5	14,13	13,42	13,7	12,95	12,63	11,91	9,91
% на Д во вк. кред. изл.	7,0	8,6	4,3	10,7	3,28	8,12	2,25	7,55	3,77	9,28	5,19
% на ризичност (пот. заг./вк. излож.)	22,6	21,4	18,1	23,6	10,13	14,62	8,76	13,71	9,79	14,94	10,27
% на В,Г,Д во гарантен капитал	145,3	94,2	95,7	116,2	91,82	119,6	77,71	105,67	84,61	115,9	81,01
% на Г,Д во гарантен капитал	88,3	61,4	53,5	73,9	54,74	82,52	44,93	72,88	50,89	82,17	57,34
% на В и Г во гарантен капитал	120,8	70,8	83,6	83,6	74,52	74,52	66,76	66,76	65,16	65,16	53,17
% на Д во гарантен капитал	24,6	23,4	12,1	32,6	17,3	45,07	10,95	38,91	19,46	50,74	27,84
% на нето В,Г,Д во гарантен капитал	74,6	43,6	52,4	52,4	46,53	46,53	41,58	41,58	41,01	41,01	32,50

* показатели за квалитетот на кредитното портфолио во кои се вклучени искривените нефункционални кредити во вонбилансна евиденција

Стапката на ризичност на кредитното портфолио, која го покажува односот меѓу пресметаните потенцијални загуби и вкупната кредитна изложеност, на крајот од 2003 година изнесува 10,3%, што одговара на ризична категорија Б. По групи на банки овој показател е највисок за групата мали банки и тој изнесува 12,3%, потоа следува групата големи банки со стапка на ризичност од 10,8% и групата средни банки со стапка на ризичност од 8,3%.

Графикон бр.13

Движење на кредитната изложеност и пресметаниите потенцијални загуби на банките

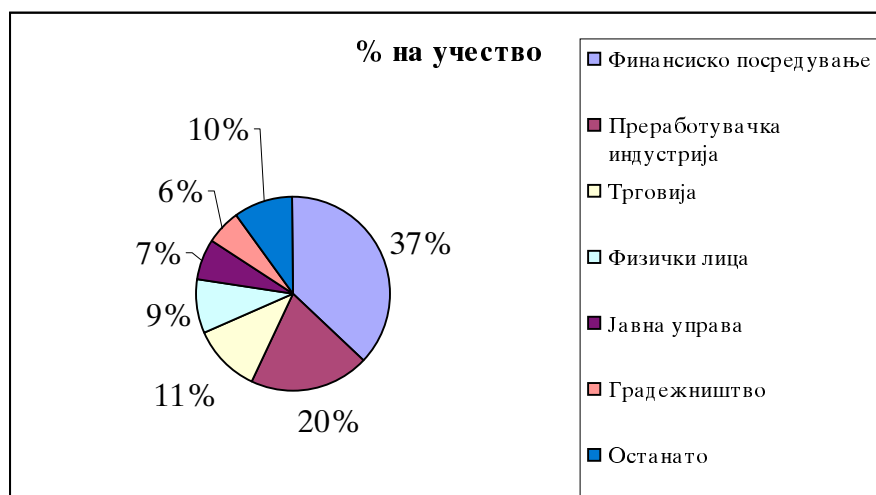

Вкупната кредитна изложеност на банките во анализираниот период 31.12.1999 - 31.12.2003 година е зголемена за 53.672 милиони денари или за 1,1

пати, што во најголема мера се должи на променетата методологија согласно која е проширен опфатот на вкупната кредитна изложеност на банките. Во истиот период, идентификуваните потенцијални загуби за кредитен ризик заедно со потенцијалните загуби за ризик на земја се намалуваат за 705 милиони денари или 6,2% и на 31.12.2003 година изнесуваат 10.719 милиони денари. Потенцијалните загуби за ризик на земја во 2003 година изнесуваат 11,6 милиони денари што во однос на 2002 година е намалување за 11,6 милиони денари.

Графикон бр.14

Структура на кредитната изложеност по сектори

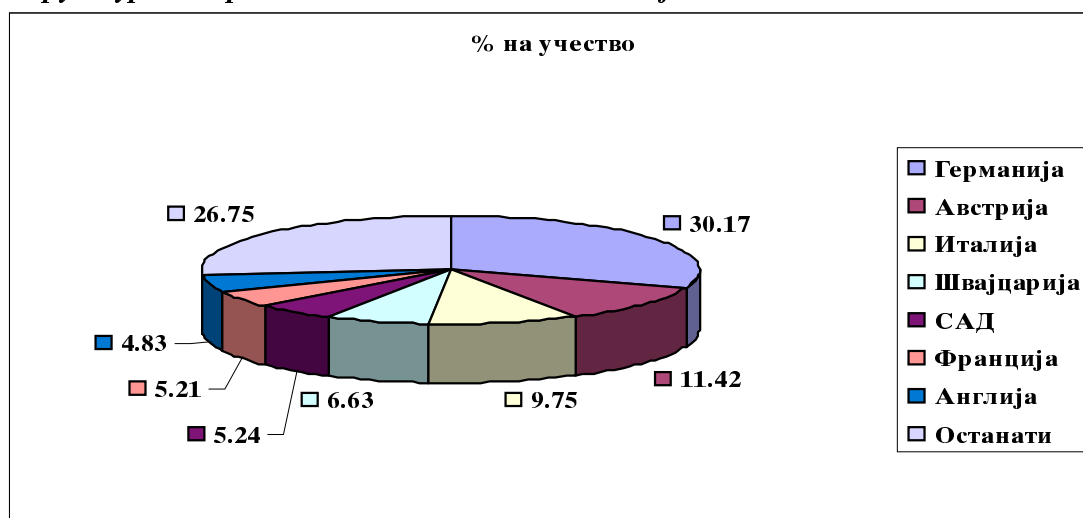

Структурата на изложеноста на банките по сектори покажува доминантно учество на изложеноста во секторот финансиско посредување со 37%, а се однесува на изложеноста спрема Народна банка на Република Македонија врз основа на купени благајнички записи и пласмани во странски и домашни банки. Поголема концентрација на пласманите е констатирана во секторот на преработувачката индустрија со 20%, по што следува секторот трговија со 11%, население со 9%, секторот јавна управа и одбрана со 7% и секторот градежништво со 6%. Остатокот од пласманите во износ од 10%, се пласирани во 12 сектори.

2.3.2 Ризик на земјата

Вкупната нето изложеност на ризик на земја (вкупната кредитна изложеност на комитентот, намалена за износот на потенцијалните загуби) со состојба 31.12.2003 година изнесува 31.195 милиони денари, додека вкупната изложеност на ризик на земја на бруто основа изнесува 31.206 милиони денари или 29,9% од вкупната кредитна изложеност. Износот на потенцијални загуби за ризик на земја изнесува 11,6 милиони денари, односно показателот кој го мери степенот на изложеност на ризик на земја изнесува само 0,04%. Ова се должи на фактот што најчесто изложеноста на банките во Република Македонија кога се работи за странски лица е спрема странски првокласни банки со договорна рочност до 3 месеци.

Графикон бр.15
Сѝрукѝура на кредитѝнаѝа изложеносѝ ѝо земѝи

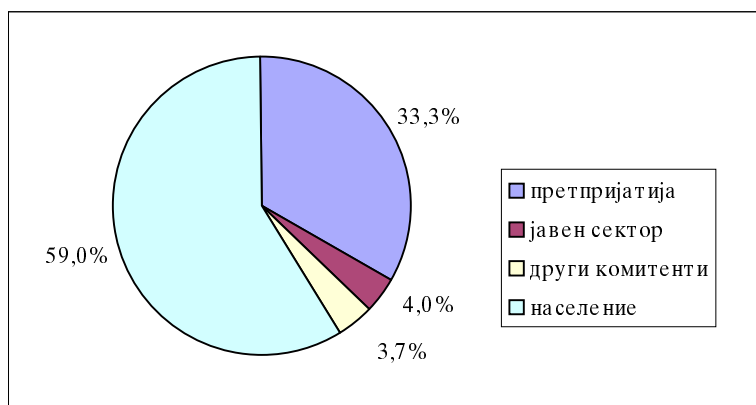

Од прегледот се констатира дека банките во Македонија најмногу се изложени кон комитенти - странски лица од Германија, Австрија, Италија, Швајцарија, САД, Франција и Англија. Категоријата останато опфаќа 26,8% од изложеноста на ризик на земја и се однесува на 28 земји. Во оваа категорија има висока дисперзираност на ризикот по земји кој се движи максимум до 4,6%.

2.3.3. Ликвидносен ризик

Ликвидносен ризик се јавува кога банката не може да обезбеди доволно средства за измирување на своите краткорочни обврски во моментот на нивното достасување, или потребните средства ги обезбедува со многу високи трошоци. Стабилноста на банките во голема мера е детерминирана од квалитетот на управувањето со ликвидносниот ризик, како од аспект на обезбедување поволна структура на изворите на средства, така и од аспект на одржување на одредено ниво на ликвидна актива како заштита од ликвидносниот ризик. Во тој контекст, поволниот тренд на општите состојби во земјата во текот на 2003 година за банките во Република Македонија значеше поефикасно планирање и управување со ликвидноста, односно одржување задоволителна ликвидносната позиција. Во рамките на вкупниот општествено-економски амбиент во земјата, јакне и кредибилитетот на банкарскиот систем што се манифестира преку трендот на континуирано зголемување на депозитната база во анализираниот период. Перманентното јакнење на склоноста кон штедење во банките, на крајот на 2003 година резултираше со обем на депозитна база на банките над нивото регистрирано на крајот на 2001 година, при евро конверзијата. Од друга страна, неповолната рочна структура на депозитната база на банките во Република Македонија и трендовите регистрирани кај неа во изминатиот период, пред се кај депозитите на население (кои со своето просечно месечно учество од 59% во текот на 2003 година и 56,8% во текот на 2002 година претставуваат доминантна категорија), упатуваат на висок степен на чувствителност во зависност од нивото на политичка и економска стабилност како во земјата, така и во потесното опкружување, што пак за банките значи потреба од понатамошно одржување на прудентен однос во управувањето со ликвидносниот ризик.

Графикон бр. 16
Дейоziиѝна база по носииѝели (просек за 2003 година)

Еден од најзначајните аспекти во управувањето со ликвидноста е усогласувањето на рочноста меѓу средствата и изворите на средства. Во 2003 година Народна банка на Република Македонија со Одлука ги пропиша условите и елементите потребни за определување, оценка и раководење со ликвидносниот ризик на банките. Одлуката детерминира минимум потребни стандарди за прудентно управување со ликвидноста. Во процесот на управување со ликвидносниот ризик, Одлуката предвидува воспоставување и одржување на адекватна рочна структура на активата и пасивата од аспект на усогласеност на активните и пасивните позиции според нивната резидуална рочност, како и планирање и управување со приливите и одливите на парични средства согласно очекувањата базирани врз историски податоци. За следење на рочната усогласеност банките се должни на месечна основа да изготвуваат извештаи за рочната структура на активата и пасивата (договорна и очекувана) во денари, девизи и на агрегатно ниво и истите да ги доставуваат до Народна банка на Република Македонија. Со тоа е етаблиран значаен инструмент за управување со ликвидносниот ризик на банките.

2.3.3.1. Примарни извори на средства (дейоziиѝи на нефинансиски субјекти)

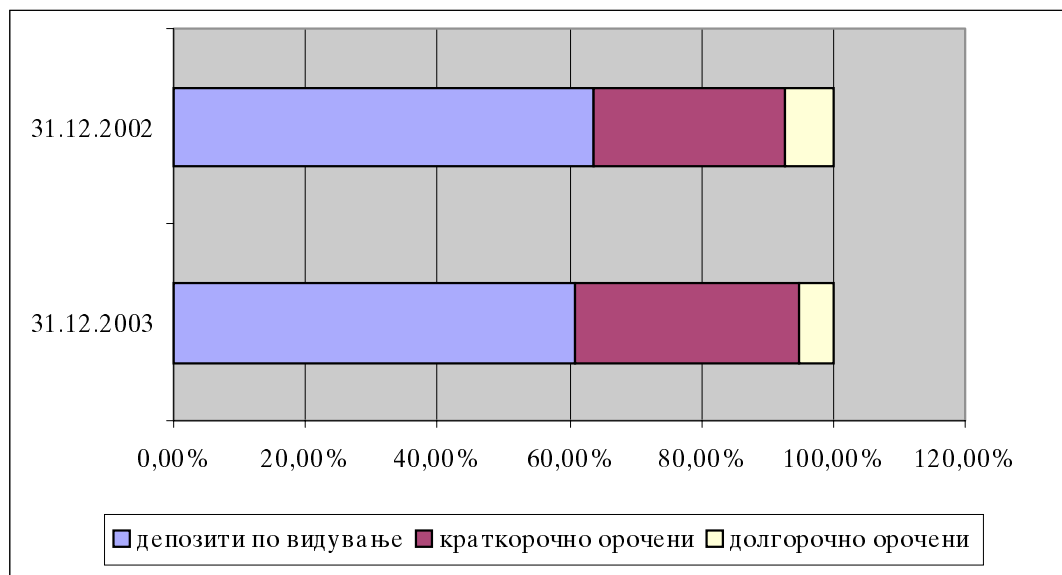
На крајот на 2003 година, примарните извори на средства, односно депозитите на нефинансиски субјекти, изнесуваа 70.189 милиони денари што на годишно ниво е пораст од 21,2%. Трендот на континуиран месечен пораст регистриран, како кај депозитите на население, така и кај депозитите на претпријатија, резултира со просечно месечно учество на примарните извори на средства од 64,4% во вкупните извори на средства на банките во Република Македонија во 2003 година, што е зголемување за 2,4 процентни поени во однос на месечниот просек за 2002 година. Зголемување за 2 процентни поени е регистрирано и кај учеството на овие извори во структурата на туѓите извори на средства (односно вкупните обврски на банките) кое во текот на 2003 година во просек изнесува 80,6%.

И покрај позитивните движења регистрирани кај рочната структура на примарните извори на средства во правец на редистрибуција на депозитите од сметките на депозитите по видување кон сметките на краткорочно орочените депозити, сепак се оценува неповолна рочна структура на депозитната база од аспект на управувањето и планирањето на ликвидноста. Во анализираниот

период, депозитите по видување во вкупната депозитна база просечно месечно учествуваа со 61%, што е пад за 2,9 процентни поени во споредба со нивното просечно месечно учество во текот на 2002 година. Наспроти тоа, краткорочно орочените депозити во анализираниот период бележат просечно месечно учество од 33,5% или 4,6 процентни поени повеќе, споредено со 2002 година.

Графикон бр.17

Рочна структура на примарните извори на средства

Во услови на поголема општествено економска стабилност и зајакнат кредибилитет на банкарскиот систем, согледано преку позитивните трендови кај склоноста кон штедење, пред банките стои предизвикот од активно учество во креирањето на рочната структура на депозитите како примарни извори на средства. Имено, изразена е потребата од натамошно оперативнo реструктуирање на банките и прифаќање на концептот “customer oriented”, односно понуда на услуги кои ќе влијаат во правец на подолгорочно задржување на депозитите во банкарскиот систем.

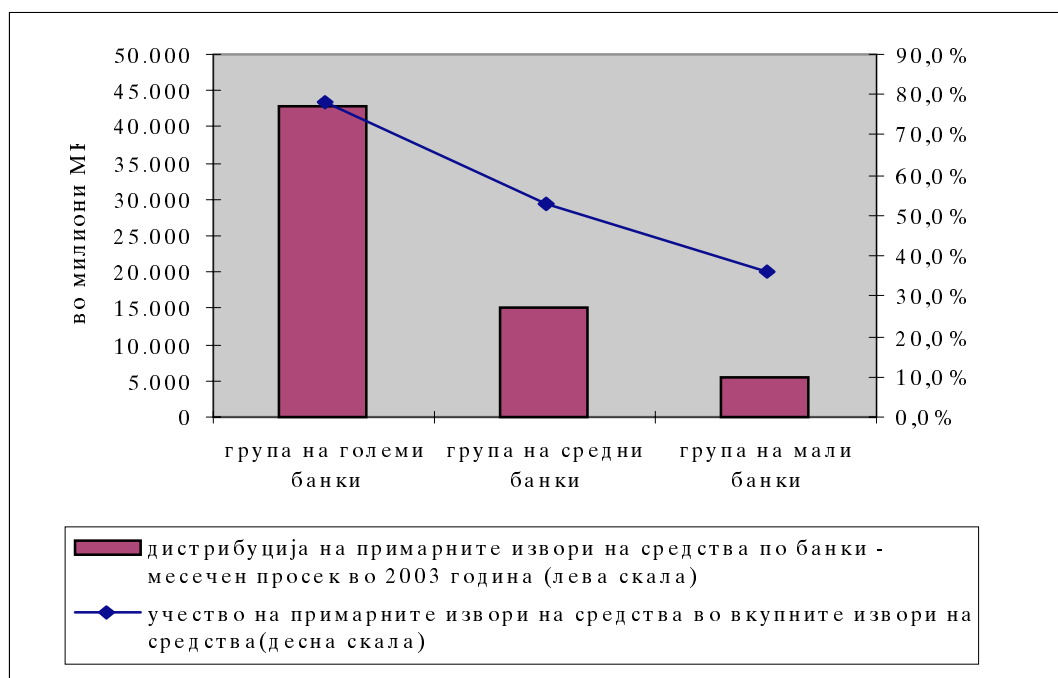
Валутната структура на примарните извори на средства е во прилог на девизните депозити што се должи на поголемата склоност на населението своите заштеди да ги чува во странска валута. Така, во текот на 2003 година девизните депозити просечно месечно зафаќаат 53,5% од вкупните депозити на нефинансиските субјекти.

Споредбената анализа меѓу групата на големи, групата на средни и групата на мали банки покажува пропорционален однос меѓу големината на банките и обемот на прибраните депозити. Така, во текот на 2003 година, во просек, 2/3 од вкупната депозитна база на банките во Република Македонија се концентрирани кај групата на големи банки (односно двете најголеми банки). Доколку се земат предвид само депозитите на население, анализата покажува просечна месечна концентрација од 72%. Ваквите показатели се потврда за довербата која овие банки ја имаат кај штедачите, но истовремено упатуваат на фактот дека овие банки се најмногу изложени на ликвидносен удар со оглед на чувствителноста на овие депозити зависно од приликите во земјата и соседството. На групата на средни банки отпаѓа 23,6% од вкупниот депозитен потенцијал, односно 20,3% од депозитите на население. Групата на мали банки

(која е најбројна и опфаќа повеќе од половината од банките во РМ) мобилизира само 8,8% од вкупните депозити на нефинансиски субјекти, и само 7,7% од депозитите на население.

Графикон бр.18

Дистрибуција на примарните извори на средства по групи на банки

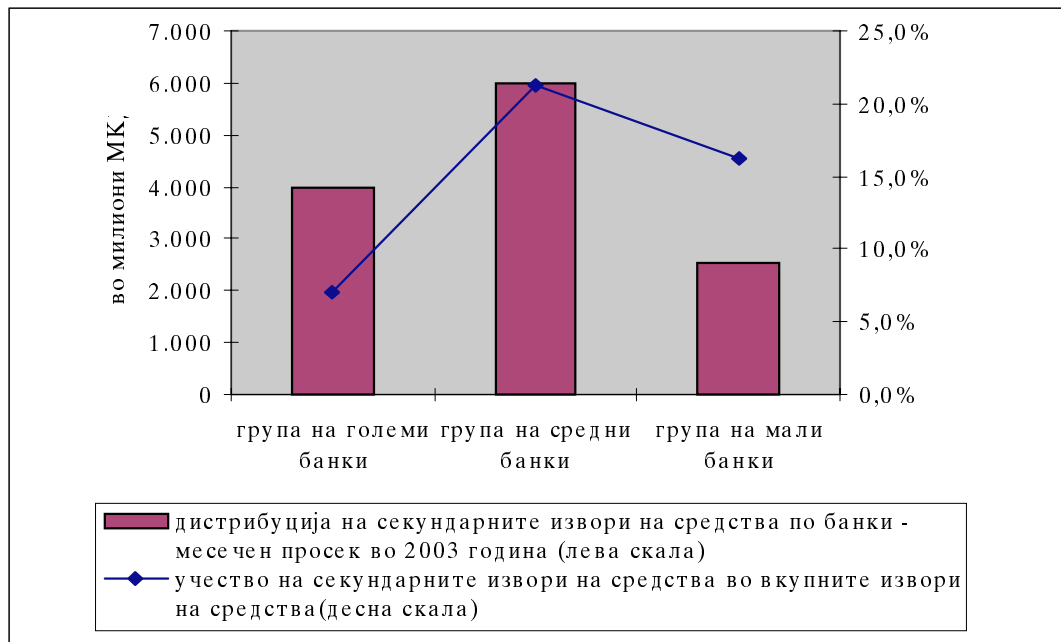

2.3.3.2. Секундарни извори на средства

Користењето на секундарните извори на средства во анализираниот период бележи незначително намалување во однос на минатата година. Овие средства во текот на 2003 година просечно зафаќаа 12,8% од вкупните извори на средства (13,7% во 2002 година) односно 16% од вкупните обврски на банките. Структурната анализа на овие извори упатува на доминантно учество од 81,1% на позајмиците кои во најголем дел се долгорочни кредитни линии повлечени од странски банки и пласирани во форма на долгорочни кредитни пласмани, претежно за развој и инвестиции.

Концентрацијата на 67,6% од вкупните депозити на нефинансиските субјекти кај групата на големи банки детерминира структура на нивните извори на средства во која 78,3% отпаѓаат токму на нив. Тоа ја намалува зависноста на овие банки од секундарни извори на средства. Така, во текот на 2003 година овие извори зафаќаа 7% од пасивата на групата на големи банки, односно 7,9% од нивните обврски. Значително поголема е зависноста на групата на средни и групата на мали банки од секундарните извори на средства. Имено, во анализираниот период, групата на средни банки 21,2% од своите активности финансирала од овие извори на средства, додека групата на мали банки 16,3%.

Графикон бр. 19
Дистрибуција на секундарните извори на средства по групи на банки

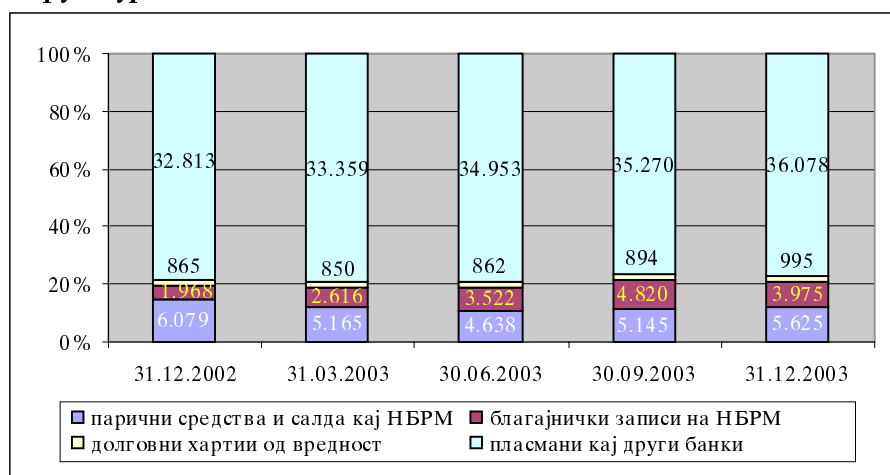
2.3.3.3. Ликвидна актива и високоликвидна актива

Стабилноста на банките е поврзана со одржување на одредено ниво на ликвидна актива како заштита од ликвидносниот ризик. Нивото на ликвидна актива треба да кореспондира на големината на банката, квантифицирано од аспект на висината и рочноста на нејзините обврски, а со цел да се покријат евентуалните непредвидени одливи на средства. Во текот на 2003 година се забележува високо учество на ликвидна актива, дефинирана во поширока смисла на зборот¹³, во структурата на вкупната актива на банките во Република Македонија. Имено, просечното учество на ликвидната актива во вкупната актива на банкарскиот систем во текот на анализираниот период изнесуваше 45%. Споредено со евидентираната состојба во текот на 2002 година се забележува намалување за 1,4 процентни поени што кореспондира со умерената позитивна динамика на финансиска поддршка на економијата преку банкарски кредити.

Во анализираниот период не се забележани позначајни поместувања во структурата на ликвидната актива. Доминантна позиција и натаму остануваат средствата на коресподентни сметки кај странски банки со просечно месечно учество од 69,5% во вкупната ликвидна актива на банките. Во парични средства, банките во Република Македонија просечно месечно држеле 11% од својата ликвидна актива, додека во благајнички записи на Народна банка на Република Македонија 8,3%. Остатокот се однесува на долговни хартии од вредност, сметки кај домашни банки и краткорочни кредити на банки.

¹³ Ликвидната актива, во поширока смисла, ги опфаќа паричните средства и салда кај Народна банка на РМ, благајничките записи кај Народна банка на РМ, краткорочните долговни хартии од вредност, краткорочните кредити и салда на сметките кај домашни и странски банки.

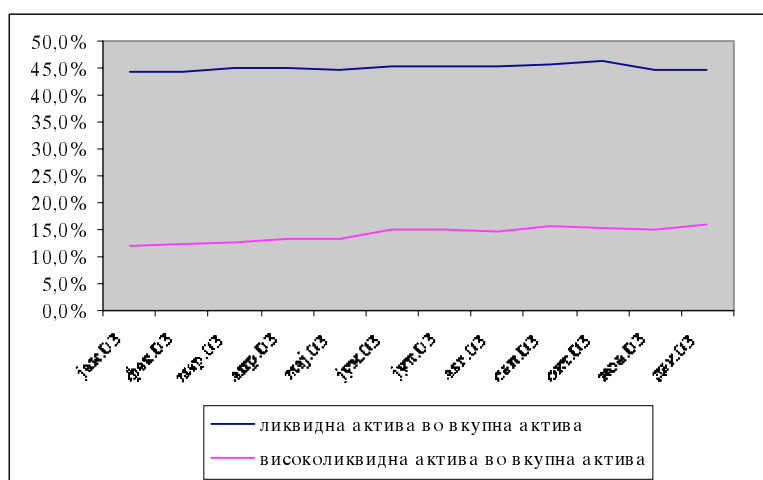
Графикон бр. 20
Структура на ликвиднајќа актива

Високоликвидната¹⁴ актива, односно делот од активата кој најлесно и најбрзо се конвертира во готовина, во текот на 2003 година просечно месечно зафаќа 14,2% од вкупната актива на банките во Република Македонија, со што обезбедува просечен степен на покриеност на депозитите по видување од 36,2%, и го амортизира очекуваниот одлив на депозитите по видување во период до 30 дена.

Споредбената анализа по банки покажува најниско структурно учество на високоликвидната актива во вкупната актива кај групата на големи банки чиј месечен просек во анализираниот период изнесува 10,3%. Следува групата на средни банки со 17,8%, додека групата на мали банки 21,7% од активата држи во високоликвидни средства. Анализата понатаму покажува дека ваквата состојба кореспондира со очекуваната стабилност на депозитите по видување по одделни групи банки во период до 1 месец.

Графикон бр. 21
Движење на ликвиднајќа и високоликвиднајќа актива во шекот на 2003 година

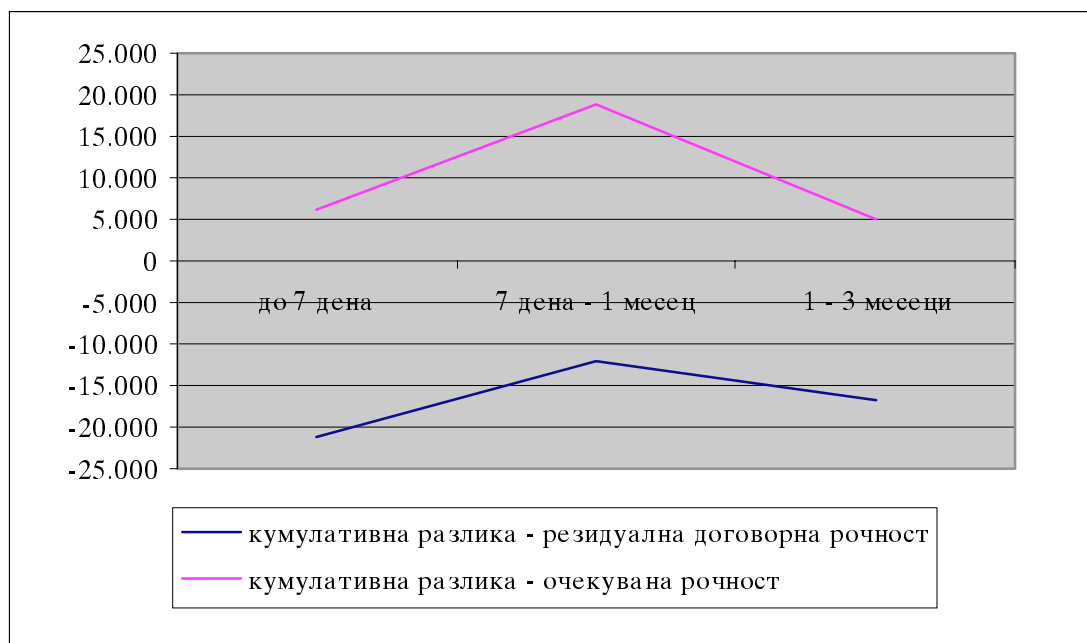
¹⁴ Дефинирана како збир од паричните средства и салда кај Народна банка на РМ, благајничките записи кај Народна банка на РМ и средствата по видување на сметки кај домашни и странски банки.

2.3.3.4. Рочна сѝрукѝура на акѝиваѝа и пасиваѝа

Значаен инструмент во управувањето со ликвидноста е усогласувањето на рочноста помеѓу средствата и изворите на средства низ дефинирани рочни блокови. Појдовен критериум е усогласување на договорната резидуална рочност¹⁵ на поединечните побарувања и обврски во рамките на секој рочен блок. Не помалку значајно е инкорпорирањето на можноста за наплата на побарувањата во роковите на достасување и нивото на стабилни депозити кои нема да бидат повлечени во рокот на нивно достасување.

Неповолната рочна структура на депозитниот потенцијал на банките, како и ориентацијата кон долгорочно кредитирање во текот на 2003 година, на крајот на годината резултира со резидуална рочна неусогласеност меѓу средствата и изворите на средства на многу краток рок (до 7 дена). Рочната неусогласеност од првиот рочен блок е во толкав обем што кумулативно може да се надмине во период над 12 месеци. Инкорпорирањето на нивото на очекувана стабилност на депозитното јадро резултира со очекувана рочна усогласеност на активата и пасивата на банките во Република Македонија на краток рок. Имено, очекувањата на банките во Република Македонија се дека во рок до 7 дена ќе се одлеат само 19,2% од вкупните депозити, односно 29,7% од депозитите по видување, што кореспондира со просечниот обем на високоликвидна актива која банките ја одржуваат во текот на 2003 година и која покрива 22% од вкупниот депозитен потенцијал, односно 36,2% од депозитите по видување.

Графикон бр. 22
Рочна сѝрукѝура - кумулаѝивна разлика

Споредбената анализа по банки покажува дека договорната резидуална рочна неусогласеност на средствата и изворите на средства на банките во Република Македонија е детерминирана од групата на големи банки и делумно од

¹⁵ Под резидуална рочност на побарувањата и обврските се подразбира преостанатиот период од извештајниот месец до нивната фактичка рочност.

групата на средни банки. Наспроти нив, групата на мали банки постигнува договорна резидуална рочна усогласеност во сите рочни блокови. Ваквата состојба се објаснува со структурата на извори на средства на одделните групи на банки, односно доминантното учество од 78,3% на депозитите на нефинансиски субјекти во структурата на извори на средства на групата на големи банки, наспроти доминантното учество на сопствените средства од 43,3% во структурата на извори на средства на групата на мали банки. Од друга страна, групата на големи банки очекува стабилност на 77% од депозитите по видување, и 86% од вкупното депозитно јадро на рок до 7 дена, како и нивна стабилност од 75% и 77,7%, респективно, во рок до 30 дена, што е основна детерминанта на очекуваната рочна усогласеност на одделните позиции од активата и пасивата на оваа група банки.

2.3.4. Профитабилност

2.3.4.1 Структура на билансот на усџех

Остварувањето на задоволително ниво на профитабилно работење, претставува значаен предуслов во одржувањето на стабилноста на банкарскиот систем. Имено, обезбедувањето на адекватно ниво на капитална база за покривање на ризиците со кои се соочуваат банките во своето работење, е во голема мера условено од нивниот профитабилен потенцијал. Врз ефикасноста на банките можат да влијаат не само интерните фактори: максимизација на добивката од извршување на банкарските активности и минимизација на оперативните трошоци, туку и надворешното опкружување во кое банките делуваат и на кое треба да се прилагодуваат.

На крајот од 2003 година, банките во Република Македонија, на агрегатно ниво, прикажаа позитивен финансиски резултат во износ од 448 милиони денари, за разлика од првото полугодие од годината кога финансискиот резултат беше негативен и на агрегатно ниво изнесуваше 418 милиони денари. Од вкупно 21 банка во Република Македонија, 17 банки кои зафаќаат 93,7% од вкупниот финансиски потенцијал на сите банки, во своите биланси прикажаа нето добивка во вкупен износ од 1.420 милиони денари, додека 4 банки прикажаа загуба во износ од 972 милиони денари.

Анализата на остварениот финансиски резултат за 2003 година по одделни групи на банки, покажува дека тој е во најголема мера детерминиран од групата на големи банки, кои учествуваат со 51,4% во вкупно остварената добивка на ниво на сите банки.

Преглед бр. 9 Остварен финансиски резултат по групи на банки

во 000 денари

група на големи банки	група на средни банки	група на мали банки	вкупно
230.239	131.499	86.345	448.083

Прикажаниот позитивен финансиски резултат на банките за 2003 година, е заснован врз вонредните приходи кои изнесуваат 2.136 милиони денари. Имено, приходите од редовното работење на банките (нето каматниот приход по резервации и нето приходите од провизии) кои изнесуваат 2.129 милиони денари, не се доволни за покривање на општите и административни трошоци во износ од 4.281 милиони денари. Оттука, без прикажаните вонредни приходи, на агрегатно

ниво, финансискиот резултат на банките би бил негативен. Меѓутоа, наспроти овие генерални констатации, треба да се спомне дека во Република Македонија егзистираат банки чија профитабилност е целосно заснована врз приходите од редовно работење, односно имаат стабилни профитабилни позиции.

Вкупните *камајни приходи* на банките на крајот од 2003 година, споредено со крајот на 2002 година, се намалени за 267 милиони денари или за 4,9%. Компаративната анализа на каматните приходи во набљудуваните периоди упатува на констатација за генерално намалување на каматните приходи по сите основи, со исклучок на каматните приходи од население кои бележат пораст од 301 милион денари или 38,2%. За ублажување на евидентирано пад на бруто каматните приходи во 2003 година, извесно влијание има помалиот износ на сторнирани приходи врз основа на нефункционална камата за 267 милиони денари, или 35,7%.

Во текот на 2003 година, во услови на стабилно опкружување, е констатиран умерен пораст на кредитната поддршка од страна на банките, што е детерминирано од натамошното зголемување на депозитниот потенцијал, зголемиот интерес за користење банкарски кредити при диверзифицирани каматни стапки и услови на користење, како и либерализација на одобрувањето на девизните кредити. Од аспект на секторската структура, секторот население сè повеќе го зголемува своето значење, при што евидентна е зајакнатата преференција на банките за кредитирање на долг рок.

Остварениот пад на каматните приходи во 2003 година во однос на 2002 година е рефлексивна на генералното намалување на нивото на каматните стапки во економијата, кои на крајот на 2003 година се сведоа на историско најниско ниво. Трендот на намалување на каматните стапки на банките, создава поповолна клима во функција на стимулирање на економскиот развој. Констатираната флексибилност на каматната политика на банките се оценува како делумна реакција, односно натамошно прилагодување на банките кон промените во поставеноста на монетарната политика, зголеменото ниво на штедење во банкарскиот систем и пониските трошоци на изворите на финансирање, како и натамошното подигнување на степенот на конкурентност во рамките на банкарскиот систем. Мерките на Народна банка на Република Македонија во насока на релаксирање на монетарната политика во 2003 година, опфатија намалување на есконтната стапка, намалување на каматната стапка на ломбардниот кредит, намалување на каматната стапка на задолжителната резерва, како и намалување на просечната пондерирана каматна стапка на основниот инструмент во водењето на монетарната политика во земјата, аукциите на благajнички записи.

Со оглед на постоечката склоност на банките кон одржување на висока девизна позиција во странство, соодветно влијание на намалувањето на вкупните каматни приходи врзани со девизната компонента на кредитното портфолио на банките, има и намалувањето на каматните стапки на Европската Централна Банка и на **Federal Reserve Bank** на САД.

Вкупните *камајни расходи* на банките на крајот на 2003 година, во споредба со каматните расходи прикажани на крајот од 2002 година, бележат намалување за 373 милиони денари или за 12,5%.

Структурната анализа на каматните расходи во анализираниот период упатува на констатација дека ова намалување е резултат, пред сè, на

намалувањето на каматните расходи од претпријатија за 237 милиони денари или 29,8%, како и на каматните расходи од население за 203 милиони денари или 17,8%, во услови кога каматните расходи од банки бележат зголемување од 59 милиони денари или 12,3%. Ова е делумно последица на поголемиот обем на користени долгорочни позајмици од страна на банките, во форма на кредити од странски банки во 2003 година во однос на 2002 година.

За 2003 година е карактеристично постигнувањето повисоко ниво на штедење, како резултат на зајакнатиот кредитбилитет на банкарскиот систем, како и растечкото значење на штедењето, како основа за поттикнување на кредитната активност на банките и економскиот раст на земјата. Притоа, порастот на вкупниот депозитен потенцијал на банките е резултат на повисокиот обем на штедење како на населението, така и на претпријатијата. Од аспект на рочноста на депозитната база, евидентна е склоноста кон краткорочното штедење, додека од аспект на валутната структура, може да се констатира задржување на доминантната позиција на девизните депозити. Генерално, намалувањето на каматните расходи се должи на падот на пасивните каматни стапки во текот на 2003 година. Ова движење е иницирано од една страна од релаксирањето на монетарната политика во земјата, а од друга страна од намалувањето на каматните стапки дефинирани од страна на Европската Централна банка и **Federal Reserve Bank** на САД, а врз чија основа се базира пресметката на каматните стапки на девизните депозити, кои претставуваат значаен дел од вкупната депозитна база на банките во Република Македонија. Од аспект на структурната поставеност на одделните категории каматни расходи во билансот на успех на банките, каматните расходи од население ја задржуваат доминантната позиција со учество од 35,7%, додека на каматните расходи од претпријатија им припаѓаат 21,3%. Како резултат на констатираниот пораст на каматните расходи од банки, нивното учество речиси го достигнува нивото на каматниот расход од претпријатија и изнесува 20,3%.

Нејто каматниот приход по резервации за 2003 година изнесува 202 милиони денари и во однос на 2002 година, бележи намалување од 429 милиони денари или 68%. Во услови на повисок нето каматен приход, во износ од 106 милиони денари или 4,4%, вака констатираниот пад е условен од повисокиот износ на нето резервации за 535 милиони денари или 29,8%. Како последица на поголемиот обем на извршени резервации во 2003 година во однос на 2002 година, учеството на нето каматниот приход по резервации во вкупните приходи е намалено од 11,4% на 3,8%.

Вкупните **приходи по други основи** (нето приходи од провизии, дивиденди, нето добивки од хартии од вредност, нето капитални добивки, нето курсни разлики и други приходи) во 2003 година во однос на 2002 година, се зголемени за 250 милиони денари или 5,1%. Во овие рамки, **нејто приходите од провизии**, како приходи од редовно работење, на годишно ниво бележат намалување за 361 милиони денари или 15,8%. Така, нивното учество во вкупните други приходи од 46,7% во 2002 година, е намалено на 37,4% во 2003 година. Од друга страна, категоријата други приходи го зголемува своето учество во вкупните други приходи од 46,1% во 2002 година на 56,4% во 2003 година, а главно врз основа на зголемувањето на вонредните приходи, во најголем дел како резултат на ослободување на резервации.

Другите расходи (општи и административни трошоци и други расходи), на годишно ниво бележат намалување за 240 милиони денари, или 4,7%, што е условено од намалувањето на расходите по други основи за 445 милиони денари

или 46,8%. Тоа во најголема мера произлегува од намалувањето на трошоците врз основа на даноци и придонеси од приходи. Трошоците по основа на плати, ја задржуваат доминантната позиција во рамките на општите и административни трошоци и учествуваат со 53,8%. Во однос на 2002 година, кај оваа категорија се забележува пораст од 3%.

2.3.4.2 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Второто ниво на анализа на профитабилноста на банките во Република Македонија и оценката на нивната ефикасност е пресметката и анализата на основните показатели кои ги рефлектираат перформансите на овие два аспекта од работењето на банките.

Преглед бр. 10

Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Показател	2002	2003	2002*	2003*
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	0,40%	0,45%	1,46%	1,74%
Стапка на поврат на просечен капитал (ROAE)	2,06%	2,28%	6,90%	8,89%
Оперативни трошоци/вкупно остварени приходи	0,91	0,90	0,76	0,74
Трошоци за плати/вкупно остварени приходи	0,40	0,43	0,33	0,36
Резервации за потенцијални загуби/нето каматен приход	0,74	0,92	0,55	0,56
Нето каматен приход/оперативни трошоци	0,48	0,53	0,72	0,60
Број на вработени	4.569	4.595	2.781	3.908
Приказан финансиски резултат/број на вработени	0,087	0,098	0,35	0,36
	милиони денари	милиони денари	милиони денари	милиони денари
Вкупна нето актива/ број на вработени	20,4	22,8	23,4	25,2
	милиони денари	милиони денари	милиони денари	милиони денари

* показателите се однесуваат само за банките кои во 2002 година и 2003 година покажале добивка во своето работење

Повисоката добивка остварена од страна на банките во Република Македонија на агрегатно ниво, за 2003 во однос на 2002 година, условува повисоки вредности на показателите за стапката на поврат на активата (ROAA) и стапката на поврат на капиталот (ROAE). Така, 100 единици актива на банките во Република Македонија во 2003 година генерираат 0,45 единици добивка, додека 100 единици капитал на банките во Република Македонија генерираат 2,28 единици добивка. Доколку се земат предвид само банките кои за 2003 година прикажуваат добивка во своето работење, и кои зафаќаат 93,7% од вкупниот финансиски потенцијал на сите банки, стапката на поврат на активата и стапката на поврат на капиталот за 2003 година се значително повисоки и се утврдени на ниво од 1,74%, односно 8,89%.

Преглед бр.11

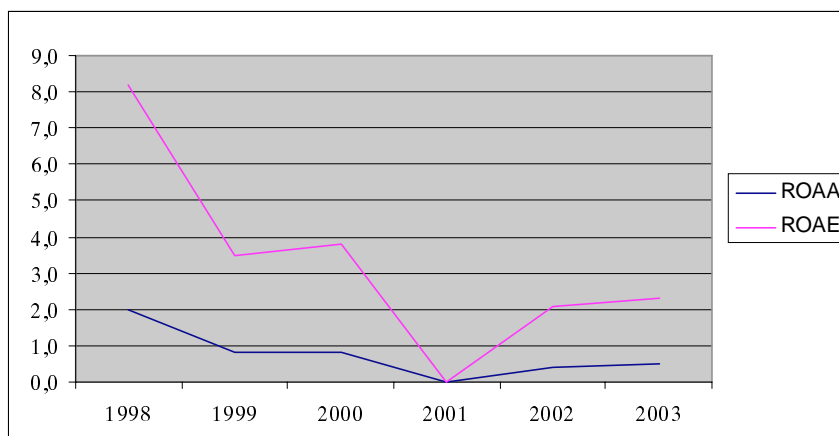
Показатели за профитабилност и ефикасност по групи на банки

Показател	Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	0,16%	0,42%	2,13%	0,45%	-2,72%	0,56%
Стапка на поврат на просечен капитал (ROAE)	1,38%	3,46%	9,32%	2,04%	-6,13%	1,31%
Оперативни трошоци/вкупно остварени приходи	0,96	0,91	0,67	0,87	1,54	0,91
Трошоци за плати/вкупно остварени приходи	0,47	0,45	0,27	0,41	0,60	0,41
Резервации за поинтејна загуба/нето каматен приход	0,72	0,81	0,62	0,77	1,00	1,55
Неето каматен приход/оперативни трошоци	0,23	0,37	0,83	0,96	0,61	0,42
Број на вработени	2.700	2.522	1.117	1.078	752	995
Приказан финансиски резултат/ број на вработени	0,031 милиони денари	0,091 милиони денари	0,12 милиони денари	0,12 милиони денари	-0,48 милиони денари	0,087 милиони денари
Вкупна нето актива/број на вработени	18,7 милиони денари	23,1 милиони денари	25,9 милиони денари	27,3 милиони денари	18,5 милиони денари	17,3 милиони денари

Анализирано по одделни групи на банки, може да се констатира дека највисока стапка на поврат на активата е реализирана кај групата на мали банки, што е последица на најниското ниво на просечна актива, додека највисока стапка на поврат на капиталот е реализирана кај групата на големи банки, што е резултат на повисокиот износ на остварена добивка кај оваа група на банки, во услови кога просечното ниво на капитал, во однос на другите групи на банки не бележи значајни разлики. Притоа, групата на големи банки и групата на мали банки во 2003 година биле попрофитабилни во однос на 2002 година, за разлика од групата на средни банки кои во 2003 година бележат пониско ниво на поврат на активата и поврат на капиталот во однос на 2002 година.

Графикон бр.23

Движење на показателите ROAA и ROAE

Умерено подобрување на ефикасноста на банките се покажува преку намалувањето на износот на потребните оперативни трошоци за генерирање на еден денар приход, како на генерално ниво, така и кај банките кои искажуваат профит во своето работење. Од друга страна, износот на трошоци за плати, како доминантен дел на оперативните трошоци, потребен за генерирање на еден денар приход е повисок во 2003 година, во однос на 2002 година. Анализата по одделни групи на банки покажува дека групата на големи банки и групата на мали банки

во 2003 година во однос на 2002 година, постигнале повисока ефикасност во своето работење по двата наведени показателя, што не е случај со групата на средни банки.

Показателот за покриеност на резервациите за потенцијални загуби со нето каматен приход на ниво на сите банки во 2003 година е 0,92 и покажува дека во овој период нето каматниот приход речиси во целост е искористен за апсорпција на ризикот од направените пласмани. Влошувањето на овој показател во 2003 година, во однос на 2002 година, се должи на повисокиот пораст на извршени резервации за потенцијални загуби во однос на порастот на нето каматниот приход и тоа кај сите групи на банки (овој показател е посебно неповолен за групата на мали банки, кој за 2003 година е утврден на ниво од 1,55). За банките кои работат со добивка овој показател е значително поповолен и непроменет во двете споредбени години, што е непосредно условено од повисокиот квалитет на нивното кредитно портфолио (нето резервациите кај овие банки зафаќаат нешто повеќе од половина од остварениот нето каматен приход).

Учеството на нето каматниот приход, т.е. приходот од вршењето на класичните банкарски работи (интермедијација помеѓу финансиски суфицитарните и финансиски дефицитарните економски субјекти), во покривањето на оперативните трошоци, на генерално ниво, е повисоко во 2003 година во однос на 2002 година. Ваквиот тренд на пораст е резултат на констатираните движења во билансите на успех на големите и средните банки. Но, сепак, битно е да се напомене дека и покрај констатираниот раст кај големите банки, овој показател е исклучително низок. Така, за 2002 и 2003 година е утврден на ниво од 0,23, односно 0,37, репективно. Што се однесува до групата на средни банки, карактеристично е што во 2003 година, е постигната речиси целосна покриеност на оперативните трошоци со нето каматниот приход (0,96).

Во 2003 година, констатирано е остварување на повисок износ на добивка по вработен во банките во Република Македонија, и тоа на генерално ниво, за банките кои искажале добивка во своето работење, како и по одделни групи на банки (кај групата на мали банки во 2002 година евидентирана е загуба по вработен). Притоа, највисока е добивката по вработен кај групата на средни банки, која е утврдена на ниво од 0,12 милиони денари по вработен за двете споредбени години. За банките кои работат со добивка, овој показател е значително поповолен и за 2003 година е на ниво од 0,36 милиони денари по вработен. Исто така, во 2003 година, констатиран е повисок износ на нето актива по вработен на генерално ниво, што е последица на остварениот пораст на нето актива по вработен кај групата на големи и средни банки, додека кај групата на мали банки констатиран е пад од 18,5 милиони денари во 2002 година на 17,3 милиони денари нето актива по вработен во 2003 година. Карактеристично е дека кај групата на средни банки овој показател во 2003 година изнесува 27,3 милиони денари по вработен што е на повисоко ниво во однос на банките кои работат со добивка.

Бројот на вработените во банките во Република Македонија на 31.12.2003 година изнесува 4.595 и во однос на 31.12.2002 година претставува зголемување за 26 вработени. Притоа, не се забележуваат позначајни промени во квалификационата структура на вработените во однос на претходните години, односно истата се оценува за неповолна од аспект на зголемување на степенот на ефикасност на банките.

Преглед бр. 12

Квалификациска структура на вработениите во банките

Состојба на 31.12.2003 година	Вкупно вработени	д-р и м-р		ВСС		ВШС		ССС		ВКВ,НС и НК	
		Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Банки	4.595	37	0,8	1.464	31,9	371	8,1	2.520	54,8	203	4,4

2.3.5 Адекватност на капиталот / Ризик од несолвентност

2.3.5.1 Капитал на банките

Заради попрецизно дефинирање на капиталот на банките, како и заради неговото потесно поврзување со методологијата за утврдување на гарантниот капитал, во втората половина од 2003 година, Народна банка пристапи кон пропишување методологија за утврдување на капиталот на банките. Со новата методологија се дефинираат основните услови кои треба да ги исполни капиталот на банката: да биде безусловно неповратен, да е во целост или веднаш на располагање за покривање на загубите на банката и во случај на стечај, односно ликвидација да е во целост и неограничено расположлив за покривање на загубата и измирување на обврските спрема нејзините доверители. Исто така, детално се дефинирани и компонентите на капиталот, односно оние кои влијаат врз неговото зголемување и компонентите кои претставуваат одбитни ставки.

На крајот на 2003 година, капиталот на банките во Република Македонија, дефиниран согласно методологијата на Народна банка, изнесува 19.971 милиони денари (325,8 милиони евра) што е за 777,7 милиони денари, односно 4,1% повеќе во споредба со состојбата на крајот на 2002 година. Анализирани по групи на банки, со оглед на незначителното зголемување на капиталот кај групата на големи банки за 26 милиони денари и намалувањето на капиталот кај средните банки за 293,4 милиони денари, порастот на вкупната капитална база е резултат на порастот на капиталот на малите банки од 1.045 милиони денари. Овој пораст главно, се должи на нивна докапитализација преку нови емисии на акции, реинвестирање на добивката остварена во 2002 година, уплата на капитал со основањето на ПроКредит банка АД Скопје.

Од аспект на структурната анализа на капиталот според учеството на одделни групи на банки, може да се констатира дека учеството на капиталот на малите банки е зголемено за 4 процентни поени, односно изнесува 35,5%. Учеството на капиталот на средните банки и големите банки изнесува 31,3%, односно 33,2%, респективно и во споредба со 31.12.2002 година бележи намалување од 2,8 процентни поени, односно од 1,2 процентни поена, респективно.

Во однос пак на дистрибуцијата на капиталната база по одделни банки, таа се движи во распон од 3.527 милиони денари (57,5 милиони евра) кај банката која има највисоко ниво на капитал, до 278 милиони денари (4,5 милиони евра) кај банката со најниско ниво на капитал.

Со состојба на 31.12.2003 година, нивото на покриеност на билансната актива со капиталот на банките изнесува 19% и во споредба со крајот на 2002 година е намалено за минимални 1,6 процентни поени. Овој пад се должи на

поголемото зголемување на нето активата (12,5%) во текот на 2003 година, наспроти зголемувањето на капиталната база во текот на 2003 година од 4,1%.

Притоа, стапката на капитализираност на групата големи банки, на 31.12.2003 година, изнесува 11,4% и е помала за 7,6 процентни поени во однос на просечната стапка на капитализираност на ниво на сите банки во Република Македонија. Просечната стапка на капитализираност на групата средни банки е повисока во однос на просечната стапка на ниво на сите банки за 2,2 процентни поени, за разлика од малите банки чија просечна стапка на капитализираност е повисока во однос на просечната за 22,1 процентни поени. Ваквата дискрепанца кај стапката на капитализираност по групи на банки е резултат на поразновидната структура на изворите на финансирање, пред се поразвиената и пообемна депозитна база кај големите банки, наспроти средните банки и посебно малите банки кои имаат поедноставна структура на изворите на финансирање на нивните активности, со значително учество на сопствените извори на средства, што пак означува пониско ниво на финансиска интермедијација.

Преглед бр.13

Ниво на капитализираност на банките со состојба на 31.12.2003 година

во МКД (000,000)

	БАНКА	Нето актива	Резерви за пот. заг.	Бруто актива	Капитал	Гарантен капитал	РПА	Агрегатна ОДП	Стапка на капитализ. (нето)	Стапка на капитализ. (бруто)	Адекватн. на капитал
1	2	3	4	5=3+4	6	7	8		9=6/3	10=6/5	11=7/8
1	Големи банки	58.237	5.132	63.369	6.637	6.503	32.544	7.033	11,40	10,47	16,43
2	Средни банки	29.440	2.270	31.710	6.256	6.064	20.175	1.400	21,25	19,73	28,11
3	Мали банки	17.199	1.838	19.037	7.079	6.874	11.655	2.446	41,16	37,19	48,75
4	Вкупно банки (4=1+2+3)	104.876	9.240	114.116	19.972	19.441	64.374	10.879	19,04	17,50	25,83

На 31.12.2003 година нивото на покриеност на билансната и вонбилансната актива на банките со нивниот капитал изнесува 17,2% и во споредба со 31.12.2002 година бележи намалување за минимални 1,2 процентни поена.

2.3.5.2 Коефициент на адекватност на капиталот на банките

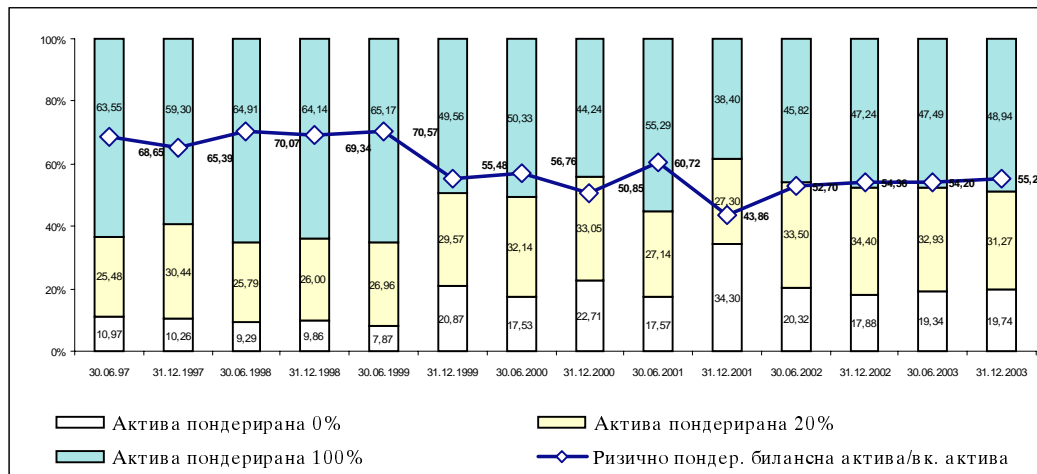
Како еден од најзначајните прудентни инструменти во работењето на банките, коефициентот на адекватност на капиталот го рефлектира неопходното ниво на капитал за покривање на загуби кои произлегуваат од преземениот степен на ризик во нивното работење. Согласно методологијата на Народна банка на Република Македонија, коефициентот е детерминиран од односот на трите компоненти неопходни за неговата пресметка: гарантниот капитал, ризично пондерираниот актива и агрегатната отворена девизна позиција.

На крајот на 2003 година, гарантниот капитал на банките во Република Македонија изнесува 19.441 милион денари и во однос на крајот од 2002 година е зголемен за 319 милиони денари (Анекс бр.5). Ова се должи на повисокото ниво на основен капитал на крајот на 2003 година, односно на издадените обични и приоритетни акции, кои се доминантна компонента во структурата на гарантниот капитал. Можноста за вклучување на хибридниот капитални инструменти и субординираните обврски во гарантниот капитал беше искористена само од една банка, кај која во 2002 година имаше уплата на субординиран депозит, кој целосно се трансформира во капитал во втората половина од 2003 година.

Ризично пондерираната актива, со состојба на крајот на 2003 година изнесува 64.375 милиони денари, што е за 7.037 милиони денари повеќе во однос на крајот на декември 2002 година.

Графикон бр. 24

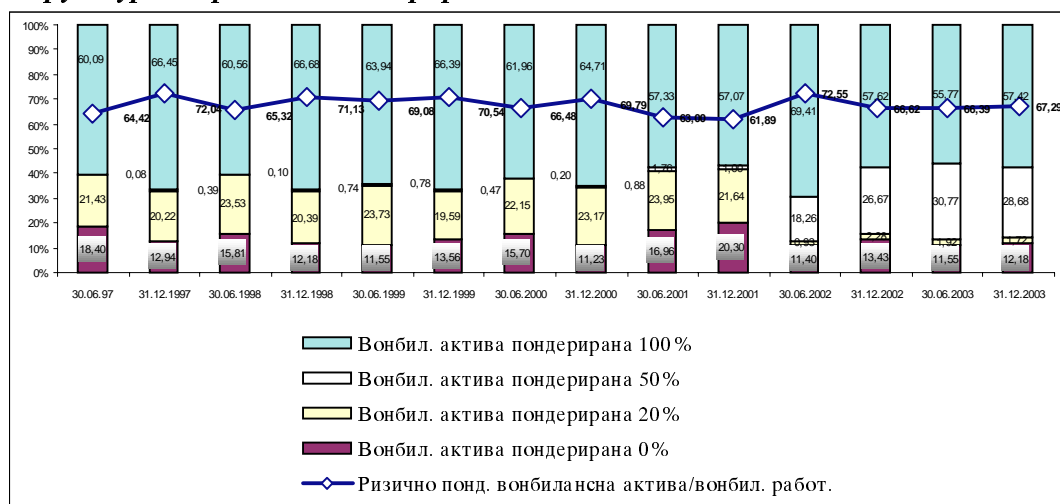
Структура на ризично пондерираната билансна актива на банките

Од графиконот за структурата на ризично пондерираната билансна актива на банките во Република Македонија, може да се забележи дека со состојба на 31.12.2003 година, учеството на активните билансни позиции во кои е инволвирано определено ниво на ризик изнесува 55,2% што во споредба со крајот на 2002 година претставува речиси непроменето ниво¹⁶. Генерално земено, може да се изведе заклучок дека структурата на ризично пондерираната актива е речиси идентична со онаа на крајот од 2002 година. Доминантно место и натаму има активата со ризичен пондер 100%.

Графикон бр. 25

Структура на ризично пондерираната вонбилансна актива на банките

¹⁶ Активата на банките пондерирана со 50%, која се однесува на побарувања од локалната управа, државни фондови и агенции и побарувања обезбедени со гаранции и хартии од вредност на овие субјекти поради нејзиното занемарливо учество од 0,05% во вкупната актива, не е вклучена во анализата на структурата на ризично пондерираната билансна актива со состојба 31.12.2003 година.

Како и кај ризично пондерираната билансна актива, така и кај вонбилансната актива пондерирана според степенот на ризик, нема значајни структурни промени во однос на 2002 година. Така, учеството на ризичните вонбилансни позиции во вкупното вонбилансно работење на банките на крајот на 2003 година изнесува 67,3%, што е речиси непроменето ниво во однос на крајот од претходната година, кога тоа изнесувало 66,6%. Во структурата, како и во претходните периоди, доминираат позициите со фактор на конверзија 100%, чие учество изнесува 57,4%.

Во пресметката на коефициентот за адекватност на капиталот се зема предвид и агрегатната отворена девизна позиција која на 31.12.2003 година изнесува 10.878 милиони денари.

Како резултат на движењето на гарантниот капитал, ризично пондерираната билансна и вонбилансна актива и агрегатната отворена девизна позиција, просечната стапка на адекватност на капиталот на банките во Република Македонија, со состојба на 31.12.2003 година, изнесува 25,8% и во споредба со крајот на 2002 година е намалена за 2,3 процентни поени.

Анализирано по групи на банки, стапката на адекватност на капиталот на групата големи банки е помала во однос на просечната стапка на адекватност на капиталот на ниво на сите банки во Република Македонија за 9,4 процентни поени. Спротивно на ова, просечната стапка на адекватност на капиталот на групата средни банки е повисока за 2,3 процентни поени во однос на просечното ниво на сите банки во Република Македонија. Разликата е уште поизразена кај групата на мали банки чија просечна стапка на адекватност на капиталот на групата на мали банки е за 23 процентни поени повисока во споредба со просечната стапка на адекватност на капиталот на ниво на сите банки. Причините за високата стапка на адекватност на капиталот на малите банки се идентични со оние кои се однесуваат на нивната висока стапка на капитализираност - сиромашен обем на активности, пред сè кредитна активност, наспроти доминантното учество на капиталот во нивниот вкупен финансиски потенцијал.

Преглед бр.14

Просечна стапка на адекватност на капиталот по групи на банки

	во %	
	31.12.2002	31.12.2003
Група на големи банки	19,1%	16,4%
Група на средни банки	28,7%	28,1%
Група на мали банки	56,4%	48,8%

Со состојба на 31.12.2003 година, сите банки го исполнуваат пропишаниот минимум од 8%¹⁷. Анализирано по банки, како на крајот на 2002 година, така и со состојба на 31.12.2003 година доминираат банки чија стапка на адекватност на капиталот е во рангот од 30-50%, како и банки чија стапка на адекватност е во рангот од 50-100%.

Притоа, може да се констатира одредено структурно поместување на банките од ранг на повисока адекватност на капиталот кон ранг со пониска

¹⁷ Експорт Импорт банка АД Скопје е исклучена од анализите. Инаку во основа станува збор за несолвентна банка чија адекватност на капиталот е под 8%.

адекватност на капиталот. Така, во текот на 2003 година, се зголеми бројот на банки со адекватност на капиталот во ранг од 12-20% од 2 на 3 банки, наспроти намалениот број на банки со адекватност во рангот од 20-30% од 4 на 3 банки. Во истиот период се намалил и бројот на банки чија адекватност на капиталот е над 100% од 2 на 1 банка, а зголемен е бројот на банки со адекватност на капиталот во ранг од 50% до 100% од 4 на 6 банки.

Преглед бр.15

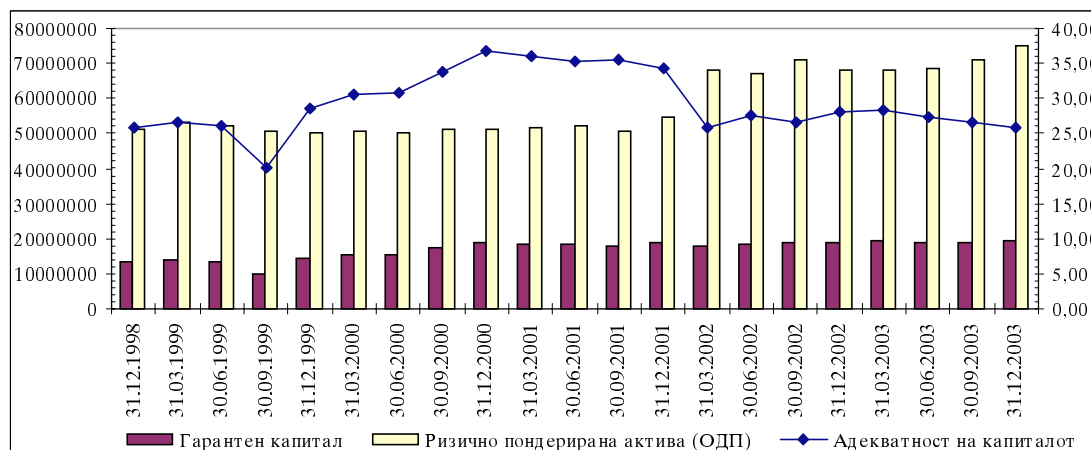
Адекватноста на капиталот на банките по интервали

Стапка на адекватност на капиталот	Број на банки	
	31.12.2002	31.12.2003
под 8%	0	0
од 8 до 12%	0	0
од 12 до 20%	2	3
од 20 до 30%	4	3
од 30 до 50%	8	8
од 50 до 100%	4	6
над 100%	2	1

Анализата на движењето на стапката на адекватност на капиталот, покажува дека просечната стапка на адекватност на капиталот на банките во Република Македонија, почнувајќи од 31.03.2002 година кога стапката на адекватност на капиталот изнесуваше 25,9%, па заклучно со 31.12.2003 година кога истата е на ниво од 25,8%, бележи релативно стабилен тренд на движење.

Графикон бр. 26

Движење на гарантниот капитал, ризично пондерираната актива и стапката на адекватноста на капиталот

Релативно високата адекватност на капиталот е показател за стабилната солвентна позиција на банките во Република Македонија, но во исто време е и показател за слабата ефикасност во вршењето на финансиската интермедијација. Предизвикот за поадекватното балансирање меѓу стабилноста и ефикасноста со тежнение кон поголема ефикасност е задача што им претстои на банките во наредниот период. Исполнувањето на оваа задача неминовно ќе доведе до намалување на ваквата висока стапка на адекватност на капиталот.

Ова движење веќе може да се препознае кај повеќето банки кои започнаа поинтензивна кредитна активност, и тоа, пред сè, кај кредитната активност на населението. Меѓутоа, интензивирањето на кредитната активност и намалувањето на стапката на адекватност на капиталот мора да биде проследено

со адекватни интерни системи и процедури на банките за идентификување, мерење, следење и контрола на ризиците, а, пред сè, на кредитниот ризик. На овој начин, би се спречила можната материјализација на ризиците во загуби кои би паднале на товар на капиталот. Во таа насока, и Народна банка на Република Македонија, преку перманентно следење на работењето на банките, ќе делува врз одржувањето на стабилноста и сигурноста на банкарскиот систем во целина.

АНЕКСИ

**БИЛАНС НА СОСТОЈБА
НА БАНКИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

во МКД (000,000)

АКТИВА	31.12.2003		31.12.2002	
	Износ	%	Износ	%
ПАРИЧНИ СРЕДСТВА И САЛДА КАЈ НБРМ	5.625	5,4%	6.079	6,5%
Денарски парични средства	4.097	72,8%	4.399	72,4%
Девизни парични средства	1.523	27,1%	1.675	27,6%
Благородни метали и други парични средства	5	0,1%	5	0,1%
Задолжителна резерва и други салда кај НБРМ	0	0,0%	0	0,0%
БЛАГАЈНИЧКИ ЗАПИСИ НА НБРМ	3.975	3,8%	1.968	2,1%
ДОЛГОВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	995	0,9%	865	0,9%
Чекови и меници	159	16,0%	164	19,0%
Хартии од вредност на државата номинирани во денари	817	82,1%	674	78,0%
Други долгови хартии од вредност	19	1,9%	26	3,0%
ПЛАСМАНИ КАЈ ДРУГИ БАНКИ	37.301	35,6%	33.803	36,3%
Сметки кај домашни банки	3.383	9,1%	1.559	4,6%
Сметки кај странски банки	30.994	83,1%	29.338	86,8%
Крайкорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	1.362	3,7%	1.623	4,8%
Крайкорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	339	0,9%	294	0,9%
Достасани кредити и побарувања од банки	46	0,1%	0	0,0%
Долгорочни кредити и други побарувања од домашни банки и други финансиски организации	182	0,5%	194	0,6%
Долгорочни кредити и други побарувања од странски банки и други финансиски организации	722	1,9%	748	2,2%
Нефункционални кредити од банки	274	0,7%	47	0,1%
Поседна резерва за побарувања од банки	0	0,0%	0	0,0%
ПЛАСМАНИ КАЈ КОМИТЕНТИ	37.111	35,4%	32.070	34,4%
Пласмани на претпријатија	26.123	70,4%	23.445	73,1%
Пласмани на други комитенти	213	0,6%	1.140	3,6%
Пласмани на население	8.725	23,5%	5.231	16,3%
Нефункционални кредити на комитенти	10.126	27,3%	8.953	27,9%
Поседна резерва за кредити	-8.075	-21,8%	-6.699	-20,9%
ПРЕСМЕТАНА КАМАТА И ОСТАНАТА АКТИВА	6.061	5,8%	4.504	4,8%
Побарувања по камати	487	8,0%	554	12,3%
Суспендирана камата и други побарувања	4.101	67,7%	3.710	82,4%
Поседна резерва за камати	-4.140	-68,3%	-3.766	-83,6%
Други побарувања	1.127	18,6%	881	19,6%
Реализирани хипотеки и залози	4.430	73,1%	2.998	66,6%
Нешо комисиони односи	-91	-1,5%	-89	-2,0%
Нешо интърни односи	-3	0,0%	0	0,0%
Останата актива	149	2,5%	216	4,8%
ПЛАСМАНИ ВО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	7.355	7,0%	7.734	8,3%
Хартии од вредност расположиви за продажба во странска валута	195	2,7%	207	2,7%
Хартии од вредност кои се чуваат до достасување во странска валута	5.889	80,1%	6.290	81,3%
Вложувања во домашни соопштествени хартии од вредност	1.233	16,8%	1.237	16,0%
Поседна резерва за откупени соопштествени акции	38	0,5%	0	0,0%
ОСНОВНИ СРЕДСТВА	6.453	6,2%	6.211	6,7%
Градежни објекти	4.726	73,2%	4.354	70,1%
Опrema	3.128	48,5%	2.715	43,7%
Нематеријални вложувања	383	5,9%	218	3,5%
Други средства за работа	164	2,5%	157	2,5%
Средства за работа во подготвка	668	10,4%	921	14,8%
Исправка на вредноста на основни средства	-2.616	-40,5%	-2.155	-34,7%
НЕИЗДВОЕНИ РЕЗЕРВАЦИИ ЗА	0	0,0%	-20	0,0%
ВКУПНА АКТИВА	104.875	100,0%	93.213	100,0%
ВОНБИЛАНСНА АКТИВА	12.021		12.620	

**БИЛАНС НА СОСТОЈБА
НА БАНКИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

во МКД (000,000)

ПАСИВА	31.12.2003		31.12.2002	
	Износ	%	Износ	%
ДЕПОЗИТИ ОД БАНКИ	2.195	2,1%	2.924	3,1%
Денарски депозити по видување	47	2,2%	378	12,91%
Девизни депозити по видување од домашни банки	272	12,4%	583	19,92%
Девизни депозити по видување од странски банки	287	13,1%	269	9,19%
Крайкорочно орочени денарски депозити	979	44,6%	797	27,25%
Крайкорочно орочени девизни депозити	476	21,7%	771	26,36%
Долгорочно орочени денарски депозити	123	5,6%	116	3,96%
Долгорочно орочени девизни депозити	10	0,5%	12	0,40%
ДЕПОЗИТИ ПО ВИДУВАЊЕ	42.947	41,0%	36.347	39,0%
Денарски депозити по видување на претпријатија	8.527	19,9%	7.951	21,87%
Денарски депозити по видување на јавен сектор	1.461	3,4%	1.625	4,47%
Денарски депозити по видување на дружи комитетни	1.708	4,0%	1.556	4,28%
Денарски депозити по видување на население	7.093	16,5%	5.718	15,73%
Ограничени денарски депозити	558	1,3%	331	0,91%
Девизни депозити по видување на правни лица	7.019	16,3%	4.580	12,60%
Девизни депозити по видување на население	16.119	37,5%	14.213	39,10%
Ограничени девизни депозити	462	1,1%	374	1,03%
КРАТКОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ ДО 1 ГОДИНА	23.836	22,7%	18.076	19,4%
Денарски крайкорочни депозити на претпријатија	6.724	28,2%	4.876	26,97%
Денарски крайкорочни депозити на јавен сектор	535	2,2%	558	3,09%
Денарски крайкорочни депозити на дружи комитетни	433	1,8%	324	1,79%
Денарски крайкорочни депозити на население	3.583	15,0%	2.080	11,50%
Девизни крайкорочни депозити на правни лица	1.481	6,2%	322	1,78%
Девизни крайкорочни депозити на дружи комитетни	181	0,8%	430	2,38%
Девизни крайкорочни депозити на население	10.899	45,7%	9.487	52,48%
КРАТКОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ ДО 1 ГОДИНА И	1.872	1,8%	2.917	3,1%
Крайкорочни позајмици од НБРМ	0	0,0%	0	0,00%
Крайкорочни денарски позајмици од домашни банки	987	52,7%	958	32,85%
Крайкорочни девизни позајмици од домашни банки	0	0,0%	0	0,00%
Крайкорочни позајмици од странски банки	884	47,2%	1.959	67,14%
Крайкорочни денарски позајмици од дружи	0	0,0%	0	0,00%
Крайкорочни позајмици од претпријатија	0	0,0%	0	0,00%
Издадени должнички хартии од вредност и обврски за дружи крайкорочни средства	0	0,0%	0	0,00%
ОСТАНАТА ПАСИВА	3.083	2,9%	2.296	2,5%
Обврски врз основа на камата	171	5,5%	179	7,77%
Дружи обврски во денари	2.416	78,4%	1.826	79,52%
Дружи обврски во девизи	341	11,1%	161	7,01%
Пасивни временски разграничувања	156	5,1%	131	5,69%
ДОЛГОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НАД 1 ГОДИНА	3.405	3,2%	3.482	3,7%
Денарски долгорочни депозити на претпријатија		6,8%	187	5,36%
Денарски долгорочни депозити на јавен сектор	156	4,6%	154	4,42%
Денарски долгорочни депозити на дружи комитетни	112	3,3%	74	2,14%
Денарски долгорочни депозити на население	2.083	61,2%	2.189	62,88%
Девизни долгорочни депозити на дружи комитетни	9	0,3%	3	0,09%
Девизни долгорочни депозити на население	815	23,9%	875	25,12%
ДОЛГОРОЧНИ ПОЗАЈМИЦИ НАД 1 ГОДИНА	6.920	6,6%	7.402	7,9%
Долгорочни позајмици од НБРМ	373	5,4%	398	5,37%
Долгорочни денарски позајмици од домашни банки	132	1,9%	177	2,39%
Долгорочни девизни позајмици од домашни банки	69	1,0%	27	0,37%
Долгорочни позајмици од странски банки	5.434	78,5%	5.383	72,72%
Долгорочни позајмици од дружи	912	13,2%	931	12,58%
Долгорочни позајмици од нефинансиски правни лица	0	0,0%	0	0,00%
Преземени долгорочни обврски во девизи	0	0,0%	16	0,21%
Долгорочни обврски по издадени хартии од вредност и субординирани депозити и хибридни капитални инструменти	0	0,0%	470	6,35%
РЕЗЕРВАЦИИ ЗА ВОНБИЛАНСНИ СТАВКИ	542	0,5%	490	0,5%
СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	20.075	19,1%	19.279	20,7%
Осно вачки капитал	18.445	91,9%	17.168	89,05%
Резервен фонд	2.674	13,3%	2.505	12,99%
Ревалоризациони резерви	51	0,3%	53	0,28%
Нераспределена добивка од поранешни години	422	2,1%	237	1,23%
Дружи фондови	1	0,0%	1	0,01%
Загуба	-1.518	-7,6%	-666	-3,45%
Неиздвоени резервации за потенцијални загуби	0	0,0%	-20	-0,11%
ТЕКОВЕН ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ	0	0,0%		
ВКУПНА ПАСИВА	104.875	100,0%	93.213	100,0%

БИЛАНС НА УСПЕХ

во МКД (000,000)

	31.12.2003		31.12.2002	
	Износ	%	Износ	%
КАМАТЕН ПРИХОД	5.161	100,0%	5.428	100,0%
банки	880	17,0%	1.178	21,7%
иретирријатија	2.999	58,1%	3.404	62,7%
население	1.088	21,1%	787	14,5%
останати	675	13,1%	806	14,9%
сјорнирани приходи	-481	-9,3%	-748	-13,8%
КАМАТЕН РАСХОД	-2.625	100,0%	-2.999	100,0%
банки	-534	20,3%	-476	15,9%
иретирријатија	-560	21,3%	-798	26,6%
население	-936	35,7%	-1.139	38,0%
останати	-275	10,5%	-254	8,5%
иреми за осиг.дејозии	-320	12,2%	-333	11,1%
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД	2.536	100,0%	2.430	100,0%
НЕТО РЕЗЕРВАЦИИ	-2.334	100,0%	-1.798	100,0%
Извршени резервации	-3.298	141,3%	-2.738	152,3%
Поврат на резервации	964	-41,3%	940	-52,3%
НЕТО КАМАТЕН ПРИХОД ПО РЕЗЕРВАЦИИ	202	100,0%	631	100,0%
НЕТО ПРИХОДИ ОД ПРОВИЗИИ	1.927	100,0%	2.287	100,0%
Приходи по основ на провизии	2.234	115,9%	2.685	117,4%
Расходи по основ на провизии	-307	-15,9%	-398	-17,4%
ДИВИДЕНДИ	80	100,0%	41	100,0%
НЕТО ДОБИВКИ ОД ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	5	100,0%	2	100,0%
НЕТО КАПИТАЛНИ ДОБИВКИ	-38	100,0%	-47	100,0%
НЕТО КУРСНИ РАЗЛИКИ	274	100,0%	356	100,0%
ДРУГИ ПРИХОДИ	2.902	100,0%	2.259	100,0%
Приходи по други основи	766	26,4%	474	21,0%
Вонредни приходи	2.136	73,6%	1.785	79,0%
ОПШТИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШОЦИ	-4.281	100,0%	-4.059	100,0%
Плаќи	-2.302	53,8%	-2.235	55,1%
Амортизација	-637	14,9%	-412	10,2%
Материјални трошоци	-336	7,9%	-363	8,9%
Трошоци за услуги	-790	18,5%	-815	20,1%
Трошоци за службени патувања	-49	1,1%	-62	1,5%
Трошоци за репрезентација и реклама	-167	3,9%	-173	4,3%
ДРУГИ РАСХОДИ	-539	100,0%	-1.001	100,0%
Расходи по други основи	-507	94,0%	-952	95,1%
Вонредни расходи	-33	6,0%	-49	4,9%
БРУТО ДОБИВКА / Негативен финансиски резултат	531		470	
ДАНОК НА ДОБИВКА	83		74	
НЕТО ДОБИВКА ПО ДАНОЦИ / Негативен финансиски резултат	448		396	

Преглед
на одредени показатели за квалитетот на кредитното портфолио на банките во Република Македонија
во МКД (000,000)

Позиции	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2001*	30.06.2002	30.06.2002*	31.12.2002	31.12.2002*	30.06.2003	30.06.2003*	31.12.2003
А	21,617	21,530	23,303	23,303	68,660	68,660	67,337	67,337	69,537	69,537	77,686
Б	8,083	11,432	11,844	11,844	11,892	11,892	11,018	11,018	10,959	10,959	10,871
В	8,218	6,121	7,891	7,891	6,854	6,854	6,269	6,269	6,296	6,296	4,602
Г	9,175	7,122	7,740	7,740	6,923	6,923	6,497	6,497	5,868	5,868	5,735
Д	3,541	4,372	2,260	6,095	3,198	8,333	2,094	7,440	3,633	9,473	5,413
Вкупна кредитна изложеност	50,634	50,576	53,040	56,875	97,526	102,661	93,214	98,560	96,293	102,133	104,306
Потенцијални загуби	11,424	10,842	9,609	13,444	9,876	15,011	8,166	13,512	9,422	15,263	10,719
вкупно В,Г,Д	20,934	17,615	17,892	21,727	16,975	22,110	14,860	20,206	15,797	21,637	15,749
вкупно В и Г	17,393	13,243	15,632	13,836	10,121	13,777	8,591	13,937	9,500	15,341	11,148
% на В,Г,Д во вк. кред. изл.	41,34	34,83	33,73	38,20	17,41	21,54	15,94	20,50	16,41	21,19	15,10
% на Г,Д во вк. кред. изл.	25,11	22,73	18,85	24,33	10,38	14,86	9,22	14,14	9,87	15,02	10,69
% на В и Г во вк. кред. изл.	34,35	26,18	29,47	27,48	14,13	13,42	13,70	12,95	12,63	11,91	9,91
% на Г во вк. кред. изл.	18,12	14,08	14,59	13,61	7,10	6,74	6,97	6,59	6,09	5,75	5,50
% на Д во вк. кред. изл.	6,99	8,64	4,26	10,72	3,28	8,12	2,25	7,55	3,77	9,28	5,19
% на В во вк. кред. изл.	16,23	12,10	14,88	13,87	7,03	6,68	6,73	6,36	6,54	6,16	4,41
% на ризичност (пот. заг./вк. изл.вк.)	22,56	21,44	18,10	23,64	10,13	14,62	8,76	13,71	9,79	14,94	10,28
Нето позиции во В,Г,Д (навалено за адекватните резервации)	10,751	8,152	9,789	9,789	8,602	8,602	7,950	7,950	7,656	7,656	6,318
Гарантен капитал	14,404	18,708	18,699	18,699	18,487	18,487	19,122	19,122	18,669	18,669	19,441
% на В,Г,Д во гарантен капитал	145,34	94,15	95,68	116,19	91,82	119,60	77,71	105,67	84,61	115,90	81,01
% на Г,Д во гарантен капитал	88,28	61,44	53,48	73,99	54,74	82,52	44,93	72,88	50,89	82,17	57,34
% на В и Г во гарантен капитал	120,75	70,79	83,60	83,60	74,52	74,52	66,76	66,76	65,16	65,16	53,17
% на Г во гарантен капитал	63,70	38,07	41,39	41,39	37,45	37,45	33,98	33,98	31,43	31,43	29,50
% на Д во гарантен капитал	24,59	23,37	12,09	32,60	17,30	45,07	10,95	38,91	19,46	50,74	27,84
% на В во гарантен капитал	57,05	32,72	42,20	42,20	37,07	37,07	32,79	32,79	33,73	33,73	23,67
% на нето В,Г,Д во гарантен капитал	74,64	43,57	52,35	52,35	46,53	46,53	41,58	41,58	41,01	41,01	32,50
Адекватност на капиталот	28,70	36,73	35,26	35,26	27,50	27,50	28,10	28,10	27,20	27,20	25,80
Вк.изложеност на ризик на земја (нето)					27,981		29,438		30,087		31,195
Потенцијални загуби за ризик на земја					137		8		23		12
% на пот. загуби за ризик на земја/вк. изложеност на ризик на земја					0,49		0,03		0,08		0,04

* показатели за квалитетот на кредитното портфолио во кои се вклучени исклучените нефункционални кредити во вонбилансна свиденција

Анекс бр. 4

ДОГОВОРНА РОЧНА СТРУКТУРА НА АКТИВАТА И ПАСИВАТА
состојба 31.12.2003 година

во МКД (000,000)

Ред.б р.	Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	3 - 6 месеци	6 - 12 месеци	над 12 месеци	Вкупно 9=1+2+3+4+5+ 6+7+8
1	2	3	4	5	6	7	8	
	Актива							
1	Парични средства и салда кај НБРМ	5.304	3	3	1	0	3.265	8.576
2	Хартии од вредност на НБРМ и Република Македонија	1.036	2.939	142	185	302	6.077	10.681
3	Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	125	61	28	14	5	47	281
4	Пласмани кај други банки	13.269	17.426	1.115	639	538	1.266	34.254
5	Пласмани кај комитенти	2.334	2.120	4.944	5.758	8.745	21.312	45.213
6	Пресметана камата	303	125	68	57	33	4.160	4.746
7	Останата актива	946	413	240	38	184	568	2.388
8	Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	0	0	0	8	48	1.371	1.427
9	Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	23.317	23.087	6.539	6.700	9.856	38.067	107.566
	Пасива							
10	Депозити од банки	806	828	325	78	78	6	2.120
11	Депозити по видување	40.775	1.037	625	199	208	70	42.913
12	Краткорочни депозити до 1 година	1.196	10.348	8.055	2.079	2.153	5	23.836
13	Краткорочни позајмици до 1 година	86	249	646	353	532	6	1.872
14	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0	0	0	0
15	Останата пасива	943	659	164	462	220	343	2.792
16	Долгорочни депозити над 1 година	165	454	179	324	539	1.744	3.405
17	Долгорочни позајмици над 1 година	61	194	213	511	951	5.122	7.052
18	Вонбилансни позиции	519	165	1.010	625	848	1.941	5.108
19	Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	44.551	13.933	11.216	4.631	5.530	9.237	89.099
20	Разлика (9-19)	-21.234	9.154	-4.677	2.068	4.326	28.830	18.467
21	Кумулатив на разликата	-21.234	-12.080	-16.757	-14.689	-10.363	18.467	0

ОЧЕКУВАНА РОЧНА СТРУКТУРА НА АКТИВАТА И ПАСИВАТА
состојба 31.12.2003 година

во МКД (000,000)

Ред.б р.	Опис	до 7 дена	од 7 дена до 1 месец	од 1 месец до 3 месеци	ВКУПНО
1	2	3	4	5	6
Актива					
1	Парични средства и салда кај НБРМ	4.660	33	98	4.792
2	Хартии од вредност на НБРМ и Република Македонија	1.216	2.910	172	4.299
3	Должнички хартии од вредност и други инструменти за плаќање	131	54	28	213
4	Пласмани кај други банки	13.437	17.276	1.235	31.948
5	Пласмани кај комитенти	1.183	2.124	4.003	7.310
6	Пресметана камата	231	184	193	608
7	Останата актива	450	169	272	891
8	Пласмани во сопственички хартии од вредност и капитални вложувања	0	0	0	0
9	Вкупна актива (1+2+3+4+5+6+7+8)	21.308	22.750	6.002	50.060
Пасива					
10	Депозити од банки	746	836	260	1.842
11	Депозити по видување	12.729	2.989	8.603	24.321
12	Краткорочни депозити до 1 година	709	4.974	8.643	14.326
13	Краткорочни позајмици до 1 година	86	249	646	982
14	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0
15	Останата пасива	755	682	287	1.725
16	Долгорочни депозити над 1 година	14	123	473	610
17	Долгорочни позајмици над 1 година	15	194	221	430
18	Вонбилансни позиции	65	92	743	900
19	Вкупна пасива (10+11+12+13+14+15+16+17+18)	15.118	10.141	19.877	45.136
20	Разлика (9-19)	6.190	12.610	-13.875	4.924
21	Кумулатив на разликата	6.190	18.800	4.924	0

Анекс бр. 5

Гарантен капитал на банките во Република Македонија
со состојба 31.12.2003 година

во МКД (000,000)

Рб.	Опис	Вкупно
А	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	
1	Издадени обични и приоритетни акции или непосредно уплатени средства	18.169
2	Резерви	2.674
3	Задржана нераспоредена добивка	422
4	Добивка според периодична пресметка дисконтирана за 50%	
5	Непокриена загуба од претходни години	-1.518
6	Загуба од тековно работење	0
7	Гудвил	0
8	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	19.747
Б	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ	
9	Издадени кумулативни приоритетни акции	276
10	Ревалоризациони резерви	51
11	Хибридни капитални инструменти	
12	Субординирани обврски	
13	ВКУПНО ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ	327
14	Дополнителен капитал кој може да се вклучи во гарантниот капитал	327
В	ГАРАНТЕН КАПИТАЛ	
15	Бруто гарантен капитал	20.074
16	Капитални вложувања во банкарски и небанкарски финансиски институции	-633
17	Неиздвоена посебна резерва за кредитни загуби и загуби по основ на ризик на земја	
17,1	Неиздвоена нефункционална камата	
17,2	Неиздвоена посебна резерва за потенцијални загуби	
	ГАРАНТЕН КАПИТАЛ	19.441

Законска регулатива од областа на супервизијата

Закони:

1. Закон за Народната банка на Република Македонија ("Сл. весник на РМ" бр. бр. 3/2002 и 51/2003);
2. Закон за банките ("Сл. весник на РМ" бр. 63/2000, 37/2002 и 51/2003);
3. Закон за основање на Македонска банка за поддршка на развојот ("Сл. весник на РМ" бр. 24/98 и 6/2002);
4. Закон за банки за микрофинансирање ("Сл. весник на РМ" бр. 61/2002).

Одлуки:

1. Одлука за потребната документација за издавање на согласности и доставување на известување согласно член 26 став 4 од Законот за банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 68/2003 - пречистен текст);
2. Одлука за потребната документација за издавање на дозволи според одредбите на Законот за банките, Законот за хартии од вредност и Законот за банки за микрофинансирање ("Сл. Весник на РМ" бр. 68/2003 - пречистен текст)
3. Одлука за супервизорските стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките и штедилниците ("Сл. Весник на РМ" бр. 19/2003)
4. Одлука за утврдување на методологијата за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции на банките според степенот на ниваната ризичност ("Сл. Весник на РМ" бр. 21/2002 - пречистен текст)
5. Одлука за методологијата за утврдување на ризично пондерирана актива на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 50/2001)
6. Одлука за висината и начинот на формирање на посебна резерва за обезбедување од потенцијални загуби на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 50/2001)
7. Одлука за издавање овластување на банките за вршење платен промет и кредитни работи со странство и овластување за вршење девизно-валутни работи во Република Македонија ("Сл. Весник на РМ" бр. 65/96, 16/2001 и 85/2001)
8. Одлука за начинот на вршење надзор над примената на прописите кои го регулираат девизното и денарското работење и преземање мерки спрема банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 44/2002 и 80/2002)
9. Одлука за вршење на супервизорски надзор на банките и штедилниците и постапката за преземање мерки за отстранување на утврдените неправилности ("Сл. Весник на РМ" бр. 111/2000)
10. Одлука за динамиката на усогласување на висината на основачкиот капитал на штедилниците со одредбите на Законот за банки и штедилници ("Сл. Весник на РМ" бр. 49/98)
11. Одлука за методологијата на утврдување на гарантниот капитал на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 77/2000)
12. Одлука за утврдување и пресметување отворени девизни позиции на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 103/2001 - пречистен текст)
13. Одлука за утврдување на обемот и начинот на работење на штедилниците ("Сл. Весник на РМ" бр. 111/2000 и 66/2003)

14. Одлука за дефинирање и начинот на утврдување на поврзани субјекти во согласност со Законот за банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 28/2001)
15. Одлука за методологијата за утврдување на нето должници на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 28/2001)
16. Одлука за лимити за кредитна изложеност на банка ("Сл. Весник на РМ" бр. 1/2003 - пречистен текст)
17. Одлука за методологијата за утврдување на капиталот на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 66/2003)
18. Одлука за условите и начинот на склучување на кредитните работи во девизи меѓу резиденти ("Сл. Весник на РМ" бр. 66/2003)
19. Одлука за дефинирање на стандардите за изготвување и спроведување на сигурноста на информативниот систем на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 77/2003)
20. Одлука за консолидирана супервизија на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 84/2003)
21. Одлука за определување, оценка и раководење со ликвидносниот ризик на банките ("Сл. Весник на РМ" бр. 84/2003)

Преглед на банки и штедилници во Република Македонија со состојба на
31.12.2003 година

I. Банки

*Банки кои имаат дозвола за вршење на финансиски активности од член 45 и
член 46 од Законот за банки*

Алфа банка а.д. Скопје Даме Груев, 1 1000 Скопје Телефакс: 02 3116 433 Телефон: 02 3116 830; 02 3135 206	Охридска банка а.д. Охрид Македонски просветители, 19 6000 Охрид Телефакс: 046 254 130; 046 254 133 Телефон: 046 206-600; 046 265-330
УНИ банка а.д. Скопје Максим Горки, 6 1000 Скопје Телефакс: 02 3132 186; 02 3230 268 Телефон: 02 3286 100	ПроКредит банка а.д. Скопје Маркс Енгелс, бр.3 - 10 локал 45 1000 Скопје Телефакс: 02 3219 901 Телефон: 02 3219 900; 02 3219 948
Еуростандард банка а.д. Скопје Васил Главинов, 12/2 1000 Скопје Телефакс: 02 3224 095 Телефон: 02 3228 444	Радобанк а.д. Скопје Јуриј Гагарин, 17 1000 Скопје Телефакс: 02 3080 453; 02 3093 217 Телефон: 02 3093 300
Инвестбанка а.д. Скопје Македонија, 9/11 1000 Скопје Телефакс: 02 3135 367 Телефон: 02 3114 166	Силекс банка а.д. Скопје Градски ѕид, блок 9, локал 5 1000 Скопје Телефакс: 02 3114 891; 02 3224 844 Телефон: 02 3115 288; 02 3115 880; 02 3112 699
Извозна и кредитна банка а.д. Скопје Партизански одреди, 3 блок 11 1000 Скопје Телефакс: 02 3122 393 Телефон: 02 3122 207	Стопанска банка а.д. Битола Добивое Радосављевиќ, 21 7000 Битола Телефакс: 047 207 515; 047 207 541; 047 207 513 Телефон: 047 207 500
Комерцијална банка а.д. Скопје Димитар Влахов, 4 1000 Скопје Телефакс: 02 3113 393 Телефон: 02 3107 107; 02 3111 133	Стопанска банка а.д. Скопје 11 Октомври, 7 1000 Скопје Телефакс: 02 3114 503 Телефон: 02 3295 295
Македонска банка а.д. Скопје Бул. ВМРО, 3-12/2 1000 Скопје Телефакс: 02 3117 191 Телефон: 02 3117 111	Тетекс Кредитна банка а.д. Скопје Народен Фронт 19/а 1000 Скопје

Телефакс: 02 3131 419
Телефон: 02 3131 407; 02 3131 155; 02
3127 449

Тетовска банка а.д. Тетово
Маршал Тито 14,
1200 Тетово
Телефакс: 044 335 274
Телефон: 044 335 280

Тутунска банка а.д. Скопје
12-та Ударна бригада, б.б.
1000 Скопје
Телефакс: 02 3105 630; 02 3105 681
Телефон: 02 3105 601; 02 3105 606; 02
3105 649

Т.Ц.Зираат банкаси -подружница-
Скопје
Железничка, 8
1000 Скопје
Телефакс: 02 3110 013
Телефон: 02 3111 337

Македонска банка за поддршка на
развојот а.д. Скопје
3-та Македонска бригада, б.б.
1000 Скопје
Телефакс: 02 3239 688
Телефон: 02 3114 840; 02 3115 844

**Банки кои имаат дозвола за вршење на финансиски активности од член 45 на
Законот за банките**

Комерцијално инвестициона банка
а.д. Куманово
Плоштад Нова Југославија, б.б.
1300 Куманово
Телефакс: 031 420 061
Телефон: 031 475 100; 031 426 455

Интернационална Приватна Банка
а.д. Скопје
27 Март , 1
1000 Скопје
Телефакс: 02 3112 830; 02 3134 060
Телефон: 02 3119 191; 023124 288

Поштенска банка а.д. Скопје
Маркс Енгелс, бр.3
1000 Скопје
Телефакс: 02 3220 389; 02 3163 054
Телефон: 02 3112 862; 02 3163 354

II. Штедилници

АЛ КОСА а.д. Штип
Ванчо Прке, б.б.
2000 Штип
Телефакс: 032 393 163
Телефон: 032 390 573; 032 392 960

АМ д.о.о. Скопје
Луј Пастер, локал 6
1000 Скопје
Телефакс: 02 3223 770
Телефон: 02 3223 770

Баваг д.о.о. Скопје
11 Октомври, 23/1
1000 Скопје
Телефакс: 02 3135 328
Телефон: 02 3134 362

Фершпед д.о.о. Скопје
Велко Влаховиќ, 11
1000 Скопје
Телефакс: 02 3219 234
Телефон: 02 3219 230; 02 3219 233

Граѓанска штедилница д.о.о. Скопје
Даме Груев, 10
1000 Скопје
Телефакс: 02 3118 585
Телефон: 02 3118 585

Инко д.о.о. Скопје
Димитрије Чуповски, 23
1000 Скопје
Телефакс: 02 3223 277
Телефон: 02 3114 182

Интерфалко д.о.о. Скопје
Бул Партизански одреди, 123
1000 Скопје
Телефакс: 02 3062 546
Телефон: 02 3062 546

Киро Ќучук д.о.о. Велес
Цар Самоил, 1
1400 Велес

Телефакс: 043 232 637
Телефон: 043 231 199

Мак- БС д.о.о. Скопје
Даме Груев, блок 2/3
1000 Скопје
Телефакс: 02 3166 466
Телефон: 02 3131 190

Македонска штедилница а.д. Скопје
Бул. Свети Климент Охридски, 586
1000 Скопје
Телефакс: 02 3121-408
Телефон: 02 3121-370

Малешевка а.д Берово
Маршал Тито, 10/а
2330 Берово
Телефакс: 033 470 755
Телефон: 033 470 755

Можности д.о.о. Скопје
Бул.Јане Сандански, 111
1000 Скопје
Телефакс: 02 2401 050
Телефон: 02 2401 051

Младинец д.о.о. Скопје
Бул. Г.Делчев, 11
Ламела А/1, ДТЦ Мавровка
1000 Скопје
Телефакс: 02 3237 521
Телефон: 02 3238 712

Пеон д.о.о. Струмица
Маршал Тито, б.б.
2400 Струмица
Телефакс: 034 345 706
Телефон: 034 321 927

ФУЛМ штедилница д.о.о. Скопје
Мито Хаџивасилев Јасмин, 48
1000 Скопје
Телефакс: 02 3115 653
Телефон: 02 3115 244; 02 /3131 106

Преглед на банки по групи на банки со состојба на 31.12.2003 година

Група на големи банки	Група на средни банки	Група на мали банки
1. Комерцијална банка а.д. Скопје	1. Тутунска банка а.д. Скопје	1. Т.Ц. Зираат банкеси Скопје
2. Стопанска банка а.д. Скопје	2. Охридска банка а.д. Охрид	2. Извозна и кредитна банка а.д. Скопје
	3. Стопанска банка а.д. Битола	3. МБПР а.д. Скопје
	4. Алфа банка а.д. Скопје	4. УНИ банка а.д. Скопје
	5. Македонска банка а.д. Скопје	5. Радобанк а.д. Скопје
	6. Инвестбанка а.д. Скопје	6. Тетовска банка а.д. Тетово
		Комерцијално
		7. Инвестициона банка а.д. Куманово
		8. Еуростандард банка а.д. Скопје
		9. Поштенска банка а.д. Скопје
		10. Тетекс Кредитна банка а.д. Скопје
		11. Силекс банка а.д. Скопје
		12. ПроКредит банка а.д. Скопје
		13. Интернационална Приватна Банк а.д. Скопје